

– et aktuelt læremiddel
i tidsskriftform

Norsknytt

ISSN 0801 5368

- Layout i norskfaget
- Ny bok om leseopplæring
- Årets nasjonale prøver
- Statskanalenes gavepakke
- Typografiske uttrykk
- Språkvask av setninger
- Kryssord med italienske lånord

- Temaark om Norden
- Tentamensoppgaver
- Sitater fra dansk litteratur
- Danske filmperler
- Bildespråk fra Danmark
- Dansk-norske kryssord
- Dansk-norsk ordbingo

Norsknytt

gir variasjon og liv til norskundervisningen

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1990:	«Norsknytt 1/90, 2/90 og 3/90»	50,-
Årgang 1991:	«Norsknytt 1/91, 2/91 og 3/91»	50,-
Årgang 1992:	«Norsknytt 1/92, 2/92, 3/92 og 4/92»	50,-

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1993:	«Norsknytt 1/93, 2/93, 3/93 og 4/93»	200,-
Årgang 1994:	«Norsknytt 1/94, 2/94, 3/94 og 4/94»	200,-
Årgang 1995:	«Norsknytt 1/95, 2/95, 3/95 og 4/95»	200,-
Årgang 1996:	«Norsknytt 1/96, 2/96, 3/96 og 4/96»	200,-
Årgang 1997:	«Norsknytt 1/97, 2/97, 3/97 og 4/97»	200,-
Årgang 1998:	«Norsknytt 1/98, 2/98, 3/98 og 4/98»	200,-
Årgang 1999:	«Norsknytt 1/99, 2/99, 3/99 og 4/99»	200,-
Årgang 2000:	«Norsknytt 1/00, 2/00, 3/00 og 4/00»	200,-
Årgang 2001:	«Norsknytt 1/01, 2/01, 3/01 og 4/01»	200,-
Årgang 2002:	«Norsknytt 1/02, 2/02, 3/02 og 4/02»	200,-
Årgang 2003:	«Norsknytt 1/03, 2/03, 3/03 og 4/03»	200,-
Årgang 2004:	«Norsknytt 1/04, 2/04, 3/04 og 4/04»	200,-
Årgang 2005:	«Norsknytt 1/05, 2/05, 3/05 og 4/05»	200,-
Årgang 2006:	«Norsknytt 1/06, 2/06, 3/06 og 4/06»	200,-
Årgang 2007:	«Norsknytt 1/07, 2/07, 3-4 /07»	350,-

NB: Porto og forsendelseskostnader kommer i tillegg.

Ønskes et større antall av enkelte hefter, be om pristilbud!

Send bestillingen til:

**Norsknytt
Postboks 303 Levanger
7601 LEVANGER**

Eller bruk epost:

post@norsknytt.no

NESTE NUMMER:

Norsknytt nummer 4-2008 vil blant annet inneholde stoff om
klassesamtaler, opplesninger og vurderingskriterier i norsk muntlig.

Utgiver: Norsknytt ANS

Redaksjon: Norsknytt, Øystein Jetne, Landingsveien 86, 0767 OSLO

Abonnement: Norsknytt, postboks 303, 7601 LEVANGER (tlf. 917 73 534)

Epost: post@norsknytt.no – Internett: www.norsknytt.no

Redaktør: Øystein Jetne © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Årsabonnement (fire numre per år): 500,- kroner

Norsknytt

I dette nummeret av Norsknytt vier vi det danske språket ekstra stor plass. Gjennom kryssord og andre språkoppgaver håper vi at elevene lærer seg å sette enda mer pris på dette nabospråket i sør. Dessuten bringer vi omtaler av danske filmer som kan egne seg godt til undervisningsbruk. Danskundervisning kan gjerne være god underholdning. Undervisningen i nabospråkene bør være morsom og lystbetont.

En felles nordisk språkpolitikk ble utmeislet av Nordisk Råd og vedtatt i september 2006. I deklarasjonen fra de nordiske utdanningsministrene står det skrevet at nabospråksundervisningen skal styrkes i skolen. Den som studerer norskplanen i Kunnskapsløftet, vil raskt oppdage at kravene til svensk og dansk språkforståelse er skjerpet: Etter barnetrinnet skal elevene kunne «lese og gjengi innholdet i enkle tekster på svensk og dansk». Etter ungdomstrinnet skal elevene kunne «forstå og gjengi informasjon fra svensk og dansk dagligtale», og de skal kunne «lese og gjengi innholdet i et utvalg tekster på svensk og dansk». Elevenes ferdigheter i svensk og dansk utvikles best hvis elevene møter språkene hyppig, også i andre fag enn norsk.

Dessverre gir de nye lærebøkene som er kommet med Kunnskapsløftet, lite hjelp til den som vil undervise i nabospråk. Ingen av forlagene har tillagt nabospråkene særlig stor vekt. Elever og lærere må oppsøke andre kilder: Heldigvis er bokprisene forholdsvis lave i nabolandene våre, nettbutikkerne gjør det mulig for oss å få tak i billige bøker fra Sverige og Danmark. Dessuten kan elevene enkelt logge seg inn på svenske og danske nettsteder for å hente stoff til norskfaglige eller tverrfaglige arbeider. Hvis elevene arbeider med film, reklame eller journalistikk, er det greit å vite at danskene har en mengde nettsteder som kan være vel så gode som de tilsvarende norske. Hvorfor ikke bruke muligheten når den først er det? Se selv på www.emu.dk

Elevenes kunnskaper og tanker om Norden og nordisk språkfellesskap er utgangspunktet for skriveoppgavene i dette høstnummeret av Norsknytt. Det kan virke ambisiøst (og kanskje litt kjedelig?) å velge «Norden» som tema for to skrivedager, men flere av oppgavene kan tolkes vidt, så alle elever bør kunne få noe å skrive om. Dessuten vil de flinkeste elevene kunne trekke tråder til språk- og litteraturhistorien, eller til sine egne erfaringer og kunnskaper om nabolandene.

Våren 2009 blir eksamsens ordningen som den var i 2007, da elevene hadde to skrivedager – en på bokmål og en på nynorsk; en skjønnlitterær dag og en sakprosadag. Av en eller annen grunn blir utseendet til en tekst nå tillagt mindre vekt enn før i vurderingsveiledingene, selv om arbeid ved datamaskinen gir gode muligheter for å skape vakre og velformede tekster – også på uttrykkssiden. Et alternativ som kanskje kan la seg prøve ut på heldagsprøver, er at elevene får skrive sakprosateksten på datamaskin, men at de må skrive den skjønnlitterære teksten for hånd. En slik «arbeidsdeling» ville gitt elevene muligheten til å skape sakprosatekster med god layout, samtidig som elevene fikk vist at de behersker å skrive med lett leselig håndskrift.

Den nasjonale leseprøven 2008

Selv om Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet har gått ut med klar og tydelig informasjon om hva de nasjonale prøvene kan fortelle oss, trekker tunge nyhetsmedier konklusjoner som det ikke er grunnlag for. Og noen aviser henger ut skoler som skårer lavt.

Årets dekning av de nasjonale prøvene i grunnskolen virker i store trekk mer behersket og dempet enn i 2007. Med unntak av Dagbladet, som fant det for godt å lage fem-på-bunn-lister over de svakeste resultatene i Skole-Norge, har få avisredaksjoner gått over streken. Tvert imot, mange aviser har lagt vekt på å fortelle historier om skoler som gjør det bedre enn i fjor.

Det har kommet fram at en del lærere og rektorer har gått langt for å sikre skolene et godt gjennomsnittsresultat: Meldingene om at elever blir bedt om å hoppe over leseprøven fordi resultatene deres kan trekke ned skolens gjennomsnittsresultat, klinger dårlig. Som kunnskapsminister Solhjell sier: Det viktigste bør ikke være å få bedre resultater enn naboskolen, men å få et grunnlag for å hjelpe elevene videre.

Prøvene måler spredning, ikke framgang

Utdanningsdirektoratet prøver å holde vanskegraden på de nasjonale prøvene stabil fra år til år. Men når både tekster og oppgaver skiftes ut, sier det seg selv at prøvene er lite egnet til å måle framgang og tilbakegang. En liten tilbakegang på nasjonalt nivå i andelen riktige svar, kan like gjerne skyldes at prøven er blitt vanskeligere som at elevene er blitt svakere. Og motsatt kan en ikke trekke slutninger om at elevene faktisk er blitt flinkere, selv om andelen riktige svar skulle være høyere enn året før.

Aftenposten og TV2 tenker helt feil når de bruker de nasjonale prøvene som bevis på at Skole-Norge «står stille» og at «de norske resultatene» er like dårlige (gode) som før. At det er like mange elevene på de ulike nivåene i år som i fjor, er uttrykk for et matematisk valg fra direktoratet sin side, ingenting annet. Det er kort og godt slik at de nasjonale prøvene verken sier noe om utvikling over tid eller om norske elever kontra elever i andre land.

Leseprøvene som tema på konferansetimene

Mange lærere ønsker å bruke resultatene fra de nasjonale prøvene på konferansetimene. De to siste årene har Utdanningsdirektoratet brukt mellom en og to måneder på å fastsette nivåene. Nytteverdien av prøvene hadde nok økt hvis nivåene kunne ha blitt fastsatt enda raskere.

Til gjengjeld har Utdanningsdirektoratet på hjemmesidene sine lagt ut en fyldig veiledering om hvordan resultatene kan brukes – og en rekke råd som kan passe elevene på de ulike nivåene. Det er verdt å understreke at den prøven som elevene leverte, gir konkret informasjon som ikke fanges opp i de mer generelle beskrivelsene fra direktoratet.

Vanlige kartleggingsprøver gir først og fremst informasjon om utfordringene til de svakeste elevene. Noe av det fine med de nasjonale prøvene er at norsklærerne nå også får informasjon om elevene i den andre delen av skalaen.

De nasjonale prøvene er lagd slik at andelen riktige svar totalt sett skal ligge nær 60 prosent. Med andre ord er det ikke tenkt at rimelig flinke elever skal få til alt. Tabellen nedenfor viser hvordan de fem nivåene på årets leseprøve hang sammen med andelen riktige svar:

Nivå	Andel riktige	Andel elever
Nivå 1	0 – 25 %	8 % av 1995-kullet
Nivå 2	26 – 42 %	18 % av 1995-kullet
Nivå 3	43 – 65 %	41 % av 1995-kullet
Nivå 4	66 – 80 %	21 % av 1995-kullet
Nivå 5	82 – 100 %	13 % av 1995-kullet

Ikke minst er det verdt å merke seg at elevene kan havne på det øverste nivået selv om de har mange feil underveis (hver sjette oppgave). Også disse elevene kan oppmuntres til å strekke seg lenger, for eksempel ved å oppsøke fagtekster som gir motstand.

«Enkel» oppgave lurtelte flinke elevene

Vanskligst i 2008-prøven var oppgaver som knyttet seg til layout og abstrakt språkbruk. Et spørsmål om skoleuniformer viste seg å være problematisk for mange av de elevene som ellers gjorde det godt. Elevene som krysset av galt, fant fram til et sted i teksten der «skoleuniformer» var nevnt, men elevene ser ikke ut til å ha lest setningen som ordet inngikk i. Kanskje har vi her et eksempel på at norske elever ser på spørsmålene først – og ikke alltid bryr seg med å kontrollere om de har forstått teksten riktig?

Ny bok om lesedidaktikk

Hva skal man rent praktisk gjøre for å bli en bedre leselærer? Leseforskeren Astrid Roe har søkt etter svar i nyere forskningslitteratur fra flere fagområder og skrevet en innholdsrik bok som er spesielt rettet mot lærere på ungdomstrinnet.

Et av poengene i boka er at elevene på ungdomsskolen bør møte tekster mange andre steder enn i læreboka, for hvis elevene skal tilegne seg et stort register av lesestrategier, må elevene få bryne seg på tekster i mange sammenhenger og i mange formater. For eksempel er det vanskelig for elever å skrive sammendrag av læreboktekster, for slike tekster er i seg selv sammendrag der de aller fleste ordene er veid på gullvekt.

Lett er det heller ikke å skrive et sammendrag av «Lesedidaktikk», boka som i sommer kom ut på Universitetsforlaget. Boka mangler snikk-snakk og overakademiske utlegninger: Her er det lite daukjøtt. Astrid Roe vender seg direkte til lærere som ønsker innsikt i elevenes leseutfordringer og kunnskap om effektive undervisningsmetoder. Kapittelinnndelingen gir et inntrykk av hvordan den 200 sider lange boka er bygd opp:

- Kap 1: Hvilke faktorer påvirker leseforståelsen?
- Kap 2: Tekstens utfordringer
- Kap 3: Utviklingen av lesedidaktikk
- Kap 4: Lesestrategier
- Kap 5: To leseopplæringsmodeller
- Kap 6: Teksters muligheter og utfordringer
- Kap 7: Hvordan skape engasjement for lesing?
- Kap 8: Ulike vurderingsmåter
- Kap 9: Leseprøver

Selv om Roe skriver om lesing for alle lærere som tar del i den andre leseopplæringen, vil norsk-lærere raskt kjenne igjen mange av inndelingene og begrepene som finnes i norskplanen i LK06. Eksempelvis har Roe lagt inn egne underkapitler der hun beskriver utfordringer som knytter seg til fagtekster, skjønnlitterære tekster og samman-satte tekster.

Den første delen av boka gir leseren en oppdatering på ulike teorier om leseforståelse. Den andre delen, som er mer praktisk rettet, gir helt konkrete tips om hva læreren kan gjøre sammen med elevene i klasserommet. Roe fletter inn praksisfortellinger fra sin egen tid som norsklærer på ungdomstrinnet, og med en rekke henvisninger til forskningslitteraturen forteller hun hvilke metoder som faktisk har vist seg å

fungere. Særlig interessant er kapitlet der 15 ulike lesestrategier blir anbefalt – og gjennomgått.

En gjennomgangsmelodi i boka er at lærere er viktige som rollemodeller for elevene, også når det gjelder lesing. Eleven kan ha svært stort utbytte av å høre hvordan læreren tenker når hun angriper en tekst. Derfor kan en lærer gjerne tenke høyt sammen med elevene sine. Som regel vil det

være for optimistisk å tro at alle elevene vil greie å få utbytte av tekstene når de leser på egen hånd. I boka finnes argumenter for at lærere bør ta seg bedre tid til å lese høyt for elevene, også skjønnlitteratur.

Den siste delen av boka handler om leseprøver og vurdering av lesing. Astrid Roe er førsteamanuensis ved Universitetet i Oslo, og hun har siden slutten av 1990-tallet vært sentral i arbeidet med lesedelen av PISA-undersøkelsen og i arbeidet med de nasjonale leseprøvene for ungdomstrinnet og videregående. Tanken bak leseprøvene blir forklart utførlig i det aller siste kapitlet, og leseprøvenes muligheter og begrensninger blir kommentert.

Enkelte samfunnsdebattanter har kritisert PISA-forskerne for å være lite synlige i mediene. Denne boka er ikke skrevet for å tekkes nyhetsjegerne i tabloidene, men er ikke desto mindre et innspill om hva som kan gjøres for å bedre leseferdighetene til norske elever. Boka fortjener mange lesere.

Astrid Roe: *Lesedidaktikk - etter den første leseopplæringen*. Universitetsforlaget 2008.
Pris: 249,- kroner.

**STERKT
ANBEFALT!**

Skjønnskrift ut – layout inn?

Mens norske elever blir bedt om å levere eksamensbesvarelser skrevet med halvannen linjeavstand og Times New Roman (14 punkt), blir danske elever bedt om å utforme tekstene sine slik at de likner mest mulig på tekstene slik de opptrer i mediesamfunnet.

På starten av 1900-tallet var skjønnskrift en helt sentral del av norskopplæringen. Hundre år senere blir tekstens utseende igjen virket stor oppmerksomhet. Foreløpig er norske og danske skolemyndigheter på kollisjonskurs.

Ved avgangsprøven i Norge får elevene ordre om å bruke én bestemt skriffttype, én bestemt skriftstørrelse og én bestemt linjeavstand. Uansett hvilken sjanger elevene skriver i, skal tekstene se like ut. Det føltet som før var satt av til å beskrive utseende, er nå fjernet fra skjemaene som de norske sensorene skal fylle ut.

I Danmark blir elevene sterkt advart mot å følge den norske løsningen, for det er ikke et holdbart argument at «læreren nemmere kan

skrive rettelser». Forskjellige sjangerer og teksttyper stiller forskjellige krav til layout, mener danskene, og gir elevene en egen karakter i orden i tillegg til karakteren for innhold.

Særlig i sakprosasjangrene velger danske elever å avvike fra standardoppsettet, for eksempel ved å plassere teksten i flere spalter. Sensorene vurderer blant annet forholdet mellom linjbredde og skriftstørrelse. Det kan også gis ekstrapoeng for godt motiverte valg av skrifftyper i brødtekst og overskrift og av ulike fremhevelser. Elevene blir bedt om å bruke forlag og avishus som forbilder.

Nedenfor gjengir vi kriteriene som danske ungdomsskoleelever må forholde seg til:

KRITERIER FRA SKOLESTYRELSEN	Lav kompetanse (karakteren 2)	God kompetanse (karakteren 4)	Svært god kompetanse (karakteren 6)
Marger	Teksten kan mangle harmonisk venstremarg og høyremarg, og det brukes ikke orddeling ved linjeskift.	Teksten er skrevet med harmoniske marger, og det brukes orddeling ved linjeskift.	Teksten er skrevet med harmoniske marger, og det brukes orddeling ved linjeskift.
Avsnitt	Avsnitt markeres ikke konsekvent.	Stort sett markeres avsnitt konsekvent.	Avsnitt markeres konsekvent, tydelig og hensiktsmessig.
Skrift (pc)	Overskriften kan virke uharmonisk. Skrifftypen er ikke alltid velvalgt.	Overskriften er harmonisk. Skrifftypen er velvalgt både i overskrifter og i brødtekst.	Overskriften er harmonisk, også i forhold til teksten. Skrifftypen er velvalgt både i overskrifter og i brødtekst.
Skrift (håndskrift)	Ordene kan som regel leses uavhengig av hverandre. Skriften (bokstavformer, størrelse og helning) er uharmonisk.	De enkelte ordene kan leses uavhengig av hverandre. Skriften (bokstavformer, størrelse og helning) er noenlunde ensartet og harmonisk.	Jevne, passende ordmellrom og bokstavmellomrom. Skriften (bokstavformer, størrelse og helning) er ensartet og svært harmonisk.
Innleveringer (særlig ved håndskrift)	Det er gjort mange og lite hensiktsmessige rettelser i innleveringen, for eksempel med korrekturlakk. Arkene kan ha blitt levert inn uten å være ordentlig samlet.	Innleveringen inneholder få rettelser, og rettelsene er entydige. Arkene er stiftet eller samlet i en mappe/perm.	Innleveringen inneholder ingen – eller svært få og ubetydelige – rettelser. Arkene er stiftet eller samlet i en mappe/perm.
Bevissthet om sjangerkrav	Teksten kan aksepteres, men eleven viser ikke bevissthet om sjangerens krav. Det kan være ubalanse mellom høyde og bredde i teksten.	Selv om det er balanse mellom høyde og bredde i teksten, kan enkelte elementer tyde på at eleven mangler et bevisst forhold til layout.	Eleven viser et bevisst forhold til layout, særlig i den sjangeren som det skrives i. Det er balanse mellom høyde og bredde i teksten.
Generelt inntrykk	Det forekommer mange feil og mangler.	Det kan forekomme noen mangler i teksten.	Det kan forekomme ubetydelige mangler i teksten.

Kombinasjonsoppgave – typografiske uttrykk

Hvilke ord passer sammen med de ulike ordforklaringene? Fyll ut tabellen nedenfor!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

1. Prentesvarten	A. Dette tegnet er normalt like langt som en liten «m» og brukes for å markere at vi skal ta en kort pause i lesingen. Tegnet brukes også i betydningen «til» (for eksempel i Oslo–Bergen og 2008–2010) – og som minustegn når vi ramser opp temperaturer.
2. Linjelengde	B. Det ordet som vi er ute etter, er til hjelp når vi skal beskrive hvordan en bokstav ser ut. På barneskolen lærte du kanskje at bokstavene «b», «d», «f», «h», «k», «l» og «t» går opp i loftsetasjen. Typografene vil si at disse bokstavene har ...
3. Overlengde	C. Denne størrelsen regnes ofte i antall tegn. Det aller beste er om størrelsen tilsvarer to alfabetter, altså nær 60 bokstaver i tekster på norsk. Størrelsen kan også regnes i antall ord. Resultatet blir best om det er plass til ti-tolv ord, for da får blikket hvilt seg passe mange ganger før man begynner på en ny.
4. Korrekturlesing	D. Arbeid som går ut på å fjerne (eller korrigere) alle feil fra en tekst – slik at teksten blir helt korrekt.
5. Kursiv	E. En 13-sifret kode som er unik for hver bok som blir gitt ut. De første sifrene angir opprinnelsesland (82 for Norge) eller språk. De neste sifrene angir forlag og tittel. Forkortelsen står for «International Standard Book Number».
6. Underlengde	F. Spøkefullt navn på et vesen som får skylden for trykkfeilene i en tekst. Kalles enda oftere for trykkfeilsdjævelen.
7. Minuskler	G. Dette ordet er til hjelp når vi skal beskrive hvordan en bokstav ser ut. I ordet «gyldig» har to av bokstavene overlengde, mens tre andre bokstaver går ned i kjelleren og har ...
8. Initial	H. På 1830-tallet ble bøker med hard perm utstyrt med et smussomslag som skulle beskytte bøkene mot skade. På omslaget er det ofte trykket en «vaskeseddelttekst» der kjøperne kan finne ut hva boka handler om. Hvilket annet ord brukes om denne egenreklamen?
9. Baksidetekst	I. Dette tegnet brukes ved sammensatte navn (Aust-Ågder), ved orddeling (sopp-pris), eller i uttrykk der et av leddene er utelatt (Justis- og politidepartementet).
10. Versaler	J. S tor begynnelsesbokstav som omfatter to eller flere linjers høyde. Bokstavtypen er blitt brukt i starten av kapitler og som dekorasjoner.
11. ISBN-nummer	K. Denne bokstavtypen, som også kalles majuskler, har navnet sitt etter en gammel gresk skikk som gikk ut på at verselinjene skulle begynne med store bokstaver. Bokstavtypen kan passe i overskrifter, men ikke i brødtekst, for når ordene er skrevet med STORE BOKSTAVER, blir det vanskeligere å kjenne igjen ordbildene. Når vi bruker denne bokstavtypen, øker linjelengden med 30 prosent.
12. Tankestrek	L. Enkelte kaller denne skriftypen for skråstilt skrift. Engelskmennene kaller den «italic», siden den først ble brukt av italienere (i Venezia i 1501).
13. Bindestrek	M. Et ord for de små bokstavene. I denne sammenhengen har «små» noe med formen på bokstavene å gjøre: Uansett om skriftstørrelsen er 8 punkt eller 72 punkt, vil b-en dekke en mindre flate enn B-en i ordet «Babylon».

I den høyre kolonnen er det brukt ti forskjellige skriftypene. Klarer du å se hvilke skriftypene som er brukt hvor? Skriv inn bokstavene:

☐ Wide Latin	☐ Arial	☐ Tahoma
☐ Calibri	☐ Old English	☐ Courier New
☐ Comic Sans	☐ Times New Roman	
☐ Book Antiqua	☐ Lucida Handwriting	

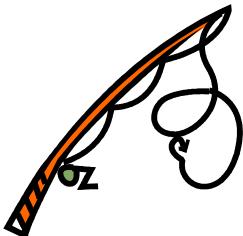
Form og innhold hører sammen, og det er ikke likegyldig hvilken skriftype vi velger å bruke i ulike situasjoner.

Hvilken av skriftypene ville du ha brukt i ...

- et kjærlighetsbrev	- et klagebrev
- et trusselbrev	- en bursdagsinvitasjon
- et avisoppslag fra 1905	- en gammeldags etterlysning

Uheldige formuleringer

Elevene som har skrevet setningene nedenfor, har ordlagt seg på litt uheldige måter. Kan du se hva elevene burde ha skrevet isteden?

1. Bare et halvt minutt etter at vi kastet ut fiskestengene fra kaia, fikk vi napp.
2. Beklager! Butikken er stengt mellom god jul og godt nyttår.
3. De som satt bak oss på kinoen, stod på setene og danset til Abba-låtene.
4. Gjenglederen løp etter oss med en jernstang i den ene hånda og en knytneve i den andre.
5. Gjermund er en fremragende fløytespiller som vi må lete lenge etter.
6. Hvis politiet stopper noen som råkjører, kan de miste førerkortet.
7. Tante gav oss boller med rosiner og brus.
8. I time etter time så bestemor på den skjønne solnedgangen.
9. Klassen feiret de to elevene som skulle slutte med bløtkake.
10. Kriminalstatistikken må reduseres nå!

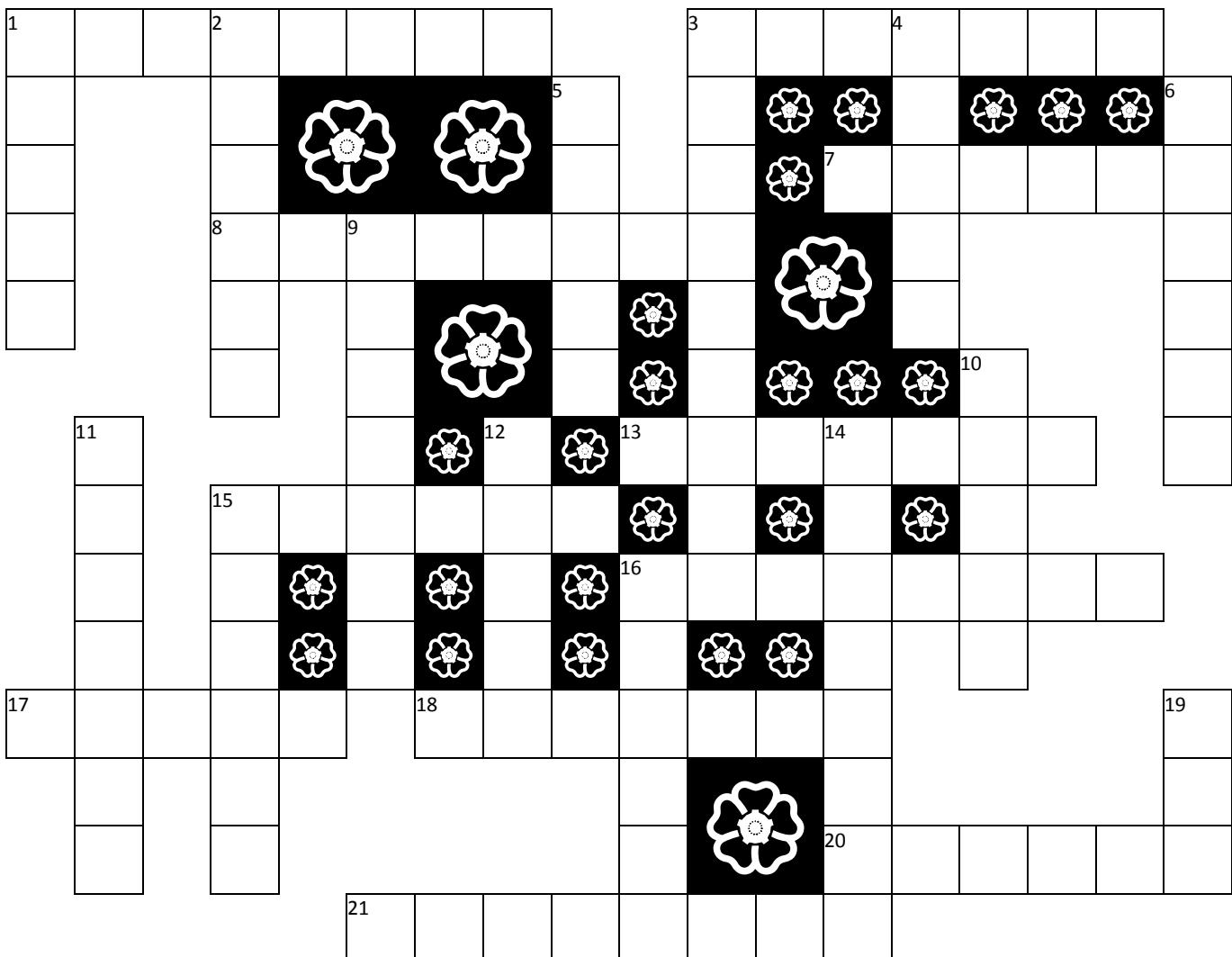

11. Lillebror kastet skyggelua si opp og ned i luften.
12. Lokalpolitikeren var i harnisk over de uasfalterte grusveiene.
13. Lønnen i sommerjobben var dårlig betalt.
14. Om morgenen dro jeg for gardinene og tittet ut gjennom vinduet.
15. Politiet fikk melding om en skjede-kollisjon på motorveien.
16. Real Madrid-treneren hadde siklet på Christiano Ronaldo i lang tid.
17. Skoleungdom har ofte en kveldsjobb som de kjøper klær for.
18. Speiderne hadde tatt med seg fyrstikker som de brente bål med.
19. Stakkars Steinars fikk en blomsterpotte i hodet, som ramlet ned på asfalten.
20. Butikkdama sparket tyven med tre harde slag i magen.

ITALIA-KRYSS

I dette kryssordet stammer alle løsningsordene fra italiensk, men ordene er tatt opp i det norske språket og har fått norsk stavemåte. Hvor mange norsk-italienske ord klarer du å finne fram til???

VANNRETT

1. Gjennomskinnelig keramikk
3. Hjelpemiddel på fjelltur (fra it. 'måle med passer')
7. Pølse (fra it. *salare* 'salt')
8. Blodhevn
13. Alvorlig tropisk sykdom (fra it. 'dårlig luft')
15. Menig militærperson (fra it. *soldare* 'lønne')
16. Svinehjernekjøt (fra it. *cervello* 'hjerne')
17. Jødekvarter; etnisk ren bydel
18. Elegant herre (fra it. 'ridder', av lat. *caballus* 'hest')

20. Forsvarsspiller som ikke er satt til å passe på en bestemt motspiller

21. Noe ubetydelig (fra it. *baga*, av lat. *baca* 'bær')

LODDRETT

1. Matrett
2. Fottøy med skaft (fra it. *stivale*)
3. Gjengivelse av viktige hendelser, ofte i jula (fra it., eg 'rytteropptog')
4. Strengeinstrument med tangenter
5. Balkong (fra it., av lat. *altus* 'høy')
6. Noe helt mislykket (fra it. 'flaske', trolig om en glassblåsers feilprodukt)
9. Kort fortelling (fra it., egentlig 'liten nyhet')
10. Frittliggende bolighus
11. Konkurranseform (fra it. *staffa* 'stigbøyle', egentlig om ridende bud)
12. Hemmelig forbryterorganisasjon
14. Maleri i vannfarger
15. Kort, morsomt skuespill (av it. *schizzo* 'skisse')
16. Stilling der begge beina berører bakken fra fot til skritt.
19. Musikkstykke for to instrumenter (eller to personer som opptrer sammen)

Digital gave fra NRK, SVT, YLE og DR: Nordisk forfatteratlas

På vårparten åpnet de nordiske kringkastingene klipparkivene sine for hverandre. Resultatet er et nettsted åpent for alle. En mengde radioklipp og videoklipp gjør det mulig for elevene å bli kjent med forfatterne på en ny måte.

Den nye læreplanen sier at ungdomsskolelever skal fordype seg i et selvvalgt forfatterskap. Det nye forfatteratlet er et utmerket startsted, for her får elevene både se og høre en mengde av Nordens fremste forfattere. I tillegg kan elevene klikke seg inn på lenker, boklister og biografier.

I det hele tatt gjør nettstedet seg fortjent til betegnelsen «interaktivt». Men den som tror at Nordisk forfatteratlas duger som den eneste kilden i en fordypningsoppgave, tar feil. Nettstedet er først og fremst et sted der elevene kan hente tips og motivasjon.

Stor bredde i forfatterskapene

Til sammen er 135 nordiske forfattere representert i forfatteratlet. Finland, Sverige, Danmark og Norge har fått med 30 forfattere hver, mens Island fortsatt arbeider med å fylle opp sin kvote.

De utvalgte forfatterne representerer både lyrikk og drama, barnebøker og kriminalbøker, klassisk litteratur og samtidslitteratur. Det eldste forfatterskapet i atlaset tilhører Petter Dass, mens Linn Ullmann og Jo Nesbø er trukket fram som eksempler på norske samtidsforfattere.

Alle landene er blitt bedt om å plukke ut ti forfattere fra tre ulike tidsepoker:

- Eldre klassikere (forfattere som debuterte før 1920)

- Moderne klassikere (forfattere som debuterte mellom 1920 og 1970)
- Samtidsforfattere (forfattere som har debutert etter 1970)

Samtidsforfatterne skal være både populære og langtidsholdbare: Forfatterne som er valgt ut, har som regel markert seg med flere bestselgere. Smalere forfatterskap har blitt vurdert ut i fra om de er lesbare for et større publikum.

Strenge krav er også blitt stilt de klassiske forfatterskapene: Verkene skal være leselige og leseverdige for dagens leser, også for de leserne som ikke har mye litteraturkunnskap i bagasjen.

Streker mellom forfatternavnene

Noe av hensikten med nettstedet er å vise hvordan nordiske forfattere er forbundet med hverandre. Et sinnrikt streksystem hjelper oss for eksempel til å forstå at Knut Hamsun var inspirert av Bjørnstjerne Bjørnsson, Henrik Ibsen og August Strindberg, mens Hamsun selv har vært til inspirasjon for Sigrid Undset, Lars Saabye Christensen, Jan Kjærstad og Herbjørg Wassmo. Disse sammenhengene er ikke dypt forklart, men elevene får i det minste spor de kan følge videre.

PS: Nordisk Kulturfond, Nordisk Ministerråd og Nordvisjonsfondet har støttet opprettelsen av forfatteratlet.

www.nrk.no/forfatteratlas

Ti eldre klassikere:

- Ludvig Holberg
- P.Chr. Asbjørnsen & Jørgen Moe
- Henrik Ibsen
- Bjørnstjerne Bjørnson
- Camilla Collett
- Arne Garborg
- Knut Hamsun
- Amalie Skram
- Sigrid Undset

Ti moderne klassikere:

- Tarjei Vesaas
- Aksel Sandemose
- Cora Sandel
- Alf Prøysen
- Jens Bjørneboe
- Torborg Nedreaas
- Olav H. Hauge
- Bergljot Hobæk Haff
- Stein Mehren
- Dag Solstad

Ti samtidsforfattere:

- Lars Saabye Christensen
- Karin Fossum
- Herbjørg Wassmo
- Jan Kjærstad
- Jon Fosse
- Jostein Gaarder
- Per Petterson
- Erlend Loe
- Linn Ullmann
- Jo Nesbø

DOBBEL BETYDNING 1

En rekke ord og uttrykk har både en bokstavelig betydning og en overført betydning. Vi kan si om en jordmor at hun er en fødselshjelper, og da bruker vi ordet «fødselshjelper» i bokstavelig betydning. Men kan vi også si at lederen for fotballklubben er fødselshjelper for et nytt stadion – og da bruker vi ordet «fødselshjelper» i overført betydning.

Nedenfor ser du tolv ord som kan brukes både i bokstavelig betydning og i overført betydning. Klarer du å finne ut hvilke ord som hører til i hvilke setninger? (Husk på at noen ord kan passe inn flere steder, og at du må selv finne ut hvordan ordene må bøyes for å passe inn i setningene ...)

FYRVERKERI

BALL

OPPVASK

TÅKEHEIM

BLOMSTRINGSTID

GUFS

BELTESTED

MERKELAPP

SJAKK

MIKROFONSTATIV

BLAUTFISK

KALIBER

- Da fiskeriministeren fikk spørsmål om statsbudsjettet, sparket hun _____ over til finansministeren.
- Da eleven fikk spørsmål om Kirgisistan, bevegde hun seg langt inn i _____.
- Butikksjefen var rask til å sette _____ på folk.
- Lærere av hans _____ finnes det ikke mange av.
- Faren følte på seg at sønnen var en _____.
- Slutten av 1800-tallet var en _____ for norsk litteratur.
- Fotballtreneren mente at anklagen var et slag under _____.
- Da forbryteren kom inn i rettssalen, ble han møtt av et kaldt _____ fra tilhørerne.
- Det ble _____ hos Tobias da foreldrene oppdaget hva han hadde gjemt i sekken sin.
- Kongen holdt sykdommen i _____ ved å mosjonere regelmessig.
- Gammelonkelen min fra Nord-Norge er et _____ av gode historier.
- Redaktøren tilbakeviste at lokalavisa var et _____ for ordføreren.

EKSTRA 1:

Ovenfor har du brukt en rekke ord og uttrykk i overført betydning. Klarer du å forklare ordenes (uttrykkenes) doble betydning?

EKSTRA 2:

Oversett de tolv setningene til nynorsk!

DOBBEL BETYDNING 2

En rekke ord og uttrykk har både en bokstavelig betydning og en overført betydning. Forteller vi til noen at båten vår i noen sekunder forsvant i en bølgdal, skal ordet «bølgdal» forstås bokstavelig. Men sier vi at vi selv har levd i en bølgdal de siste ukene, mener vi helst at livet har vært litt tungt – og da bruker vi ordet «bølgdal» i overført betydning.

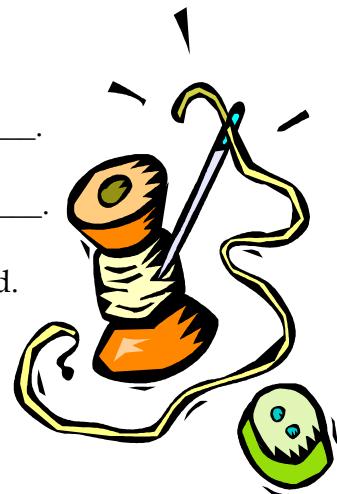
Nedenfor ser du tolv ord som kan brukes både i bokstavelig betydning og i overført betydning. Klarer du å finne ut hvilke ord som hører til i hvilke setninger? (Husk på at noen ord kan passe inn flere steder, og at du må selv finne ut hvordan ordene må bøyes for å passe inn i setningene ...)

BAKKEKONTAKT JOKER HYRDESTUND GLANSBILDE

FELTTOG ØRKENVANDRING STALLTIPS RUGEKASSE

NÅLØYE BIKKJESLAGSMÅL HODEPINE GRUNNSTEIN

1. Naboene mente at ungdomsklubben var en _____ for terrorister.
2. Den planlagte utenlandsturen er blitt en _____ for skoleledelsen.
3. Stort sett visste elevrådslederen hvem som ville stemme hva, men Ida var fortsatt en _____.
4. Opposisjonen tapte valget og måtte ut på en ny _____.
5. Opptaksprøven til marinejegerskolen er trangere enn et _____.
6. Mange mener at gjensidig tillit er _____ i et forhold.
7. Avisartikkelen var et _____ av virkeligheten.
8. Debatten utviklet seg til det rene _____.
9. _____ til finansrådgiveren var at bankaksjene ville fly i været klokka to.
10. Legg _____ til et annet sted enn en bil i fart, rådet tingretten, og dømte paret til fengsel i 18 dager.
11. Hjelpeorganisasjonen Plan Norge planlegger et _____ mot malariamyggen.
12. Vi trenger ledere med _____.

EKSTRA 1:

Ovenfor har du brukt en rekke ord og uttrykk i overført betydning. Klarer du å forklare ordenes (uttrykkenes) doble betydning?

EKSTRA 2:

Bøy alle de tolv ordene på nynorsk, både i entall og flertall, både i ubestemt form og bestemt form. Bruk gjerne baksiden av arket til å lage et bøyningsskjema.

DOBBEL BETYDNING 3

En rekke ord og uttrykk har både en bokstavelig betydning og en overført betydning. For eksempel ble de trommesignalene som de innfødte sendte til hverandre i jungelen, kalt for jungeltelegrafen, og ordet «jungeltelegraf» skal vi her forstå helt bokstavelig. Men snakker vi om et rykte vi har hørt på skolen, kan vi også si at «jungeltelegrafen går». Da bruker uttrykket i overført betydning.

Nedenfor ser du tolv ord som kan brukes både i bokstavelig betydning og i overført betydning. Klarer du å finne ut hvilke ord som hører til i hvilke setninger? (Husk på at noen ord kan passe inn flere steder, og at du må selv finne ut hvordan ordene må bøyes for å passe inn i setningene ...)

VINGE PARADEMARSJ SKREMMESKUDD LAPSKAUS

BARNESYKDOM OPPGULP ETTERVEKST MERKELAPP

MUNN-TIL-MUNN-METODE LUPE VISIR STJERNESKUDD

1. Journalisten satte fabrikkeierens pengebruk under _____.
2. Den 18 år gamle angrepsspilleren er årets _____ på landslaget.
3. Vegard Ulvang kjempet mot idrettspresidenten med åpent _____.
4. Nye dataprogrammer har ofte et par _____.
5. Sisteetappen i OL var en _____ for Jamacia.
6. Foredraget var bare et _____ fra Wikipedia.
7. _____ er på topp i den norske filmbransjen.
8. Bestemora tok alle barnebarna under _____ sine.
9. Vinmonopolet er en _____ for staten.
10. Forslaget fra elevrådet var en _____ av ulike standpunkter.
11. Trusselen om at juleballet kunne bli avlyst, var mer enn et _____.
12. Valgkampmedarbeideren ville heller satse på _____ enn på svindyre annonsekampanjer.

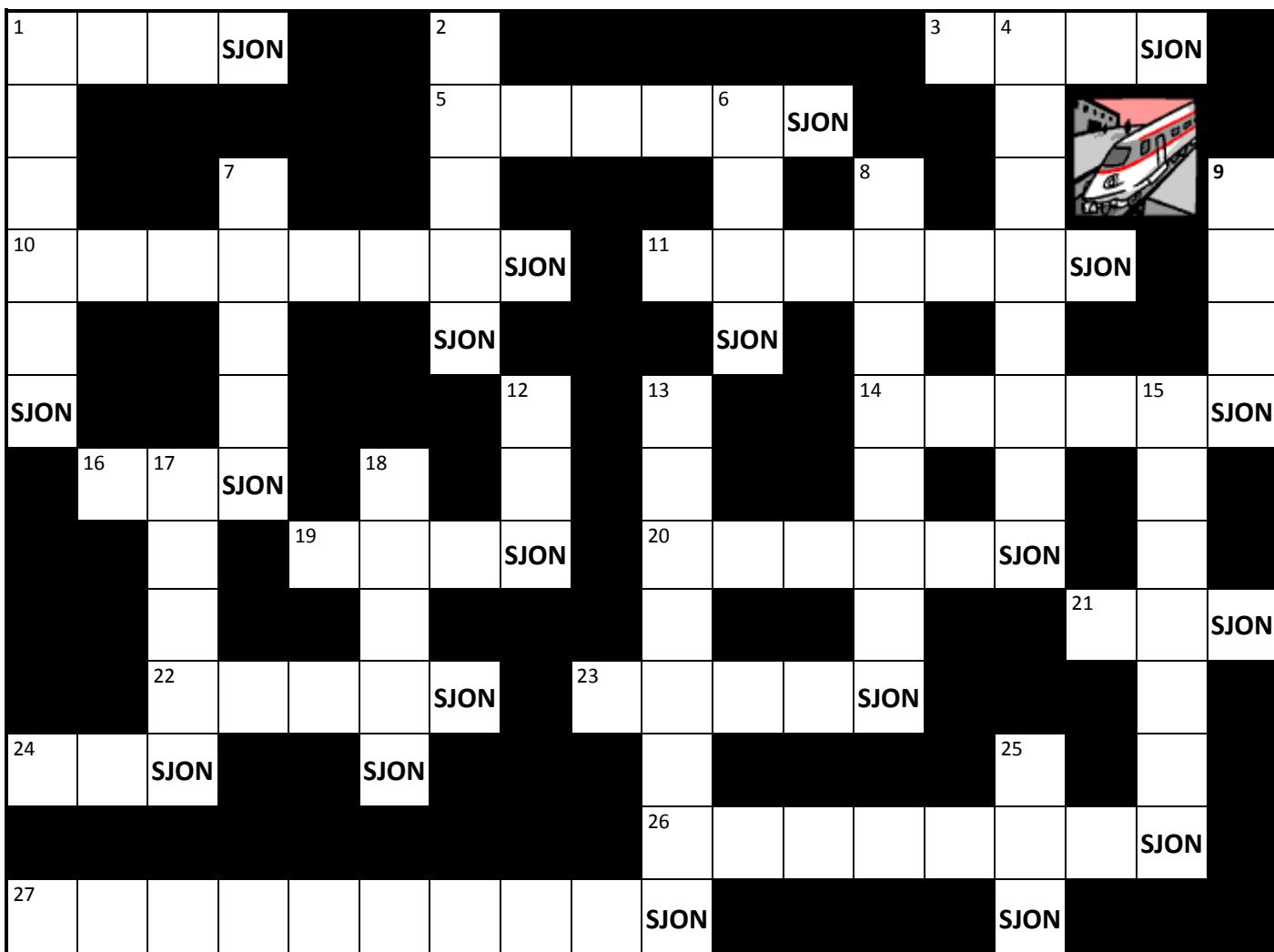
EKSTRA 1:

Ovenfor har du brukt en rekke ord og uttrykk i overført betydning. Kan du i tillegg forklare ordenes (uttrykkenes) bokstavelige betydning?

EKSTRA 2:

Oversett de tolv setningene til nynorsk!

KRYSSEORD MED LØSNINGSORD SOM SLUTTER PÅ -SJON

VANNRETT

1. Variant
3. Skjønnlitteratur; oppdiktning
5. Sidesprang fra hovedtemaet
10. Kristelig arbeid i hjemlandet
11. Det å bestikke eller ta imot bestikkeler
14. Lov til å ta fri fra skolen eller tjenestested
16. En gruppe menneske som føler seg som en enhet på grunn av felles språk, kultur og historie
19. Etterlønn til personer som er gått ut av yrkeslivet
20. Oppsiktsvekkende begivenhet

21. Framtidsdrøm; religiøs åpenbaring

22. Falsk forhåpning, sansebedrag

23. Større pengegave, særlig til veldedige formål

24. Utskrivningsmøte for vernepliktige

26. Foredekt beskyldning

27. Tog/massemøte som meningsytring for eller imot en sak

LODDRETT

1. Forandring, avveksling
2. Summering
4. Stimulans til å skrive og skape

6. Nedbryting av jordoverflaten som skyldes vind og vann

7. Oppsvulming og reisning av mannlig kjønnsorgan

8. Ubøyelig ord av typen «over»

9. Stoppested

12. Trim

13. Plan for ordning av stoffet til en tekst (f.eks. artikkel eller foredrag)

15. Holdepunkt, pekepinn, tegn

17. Lyst til å hevde seg og gjøre karriere

18. Tilbakebetaling

25. Sammenslåing av selskaper; sammensmelting av atomkjerner

Diksjon

Addisjon

Inspeksjon

Illusjon

Erosjon

Hallusinasjon

Demonstrasjon

Intensjon

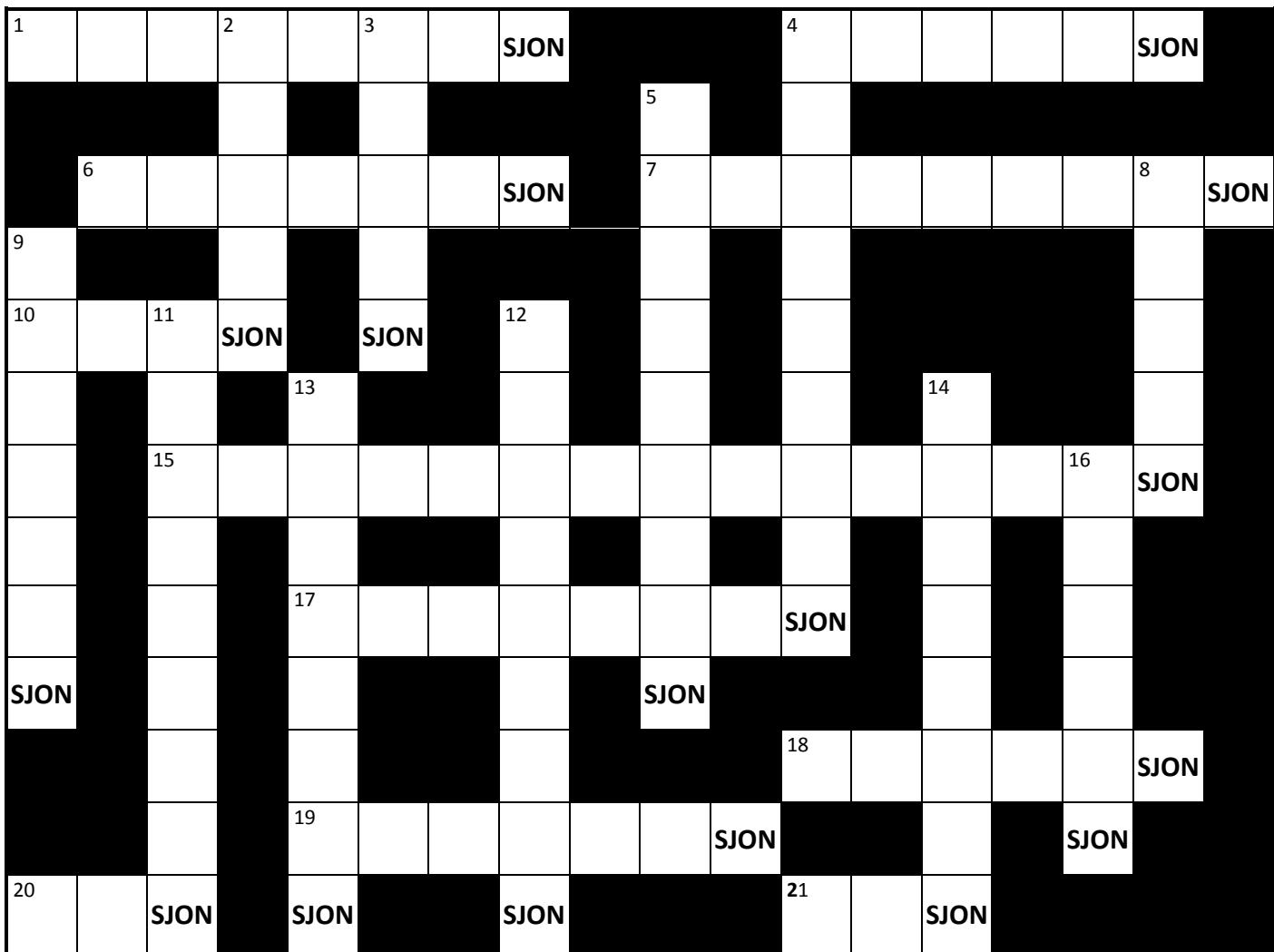
Digresjon

Indikasjon

Repetisjon

I denne hjelpeboksen finner du noen av løsningsordene til kryssordet!

KRYSSTORD MED LØSNINGSORD SOM SLUTTER PÅ -SJON

VANNRETT

1. Innvandring
4. Likåpning for å fastslå dødsårsak
6. Rask omveltning, gjennomgripende forandring
7. Identiteteskort
10. Form for salg der den som byr høyest, får kjøpe varen
15. Tur til 90° nord
17. Det å trekke et tall fra et annet tall
18. Helsetilstand, form

19. Kirurgisk inngrep der en fjerner et lemm, f.eks. en fot
20. Trim
21. Framtidsdrøm; religiøs åpenbaring

8. Sterk motvilje
9. Læren om hvordan man bestemmer posisjonen og kursen til et skip eller et fly
11. Bekrefteelse av dåpshandlingen
12. Salg av seksuelle tjenester
13. Skuffelse, oppgitthet, følelse av å komme til kort
14. Bestemmelsessted
16. Umiddelbar oppfatning eller forståelse av noe (kvinnelig ...)

LODDRETT

2. Innstilling av militære styrker på fremmed territorium
3. Forhold
4. Forening, sammenslutning
5. Bokstavrim

Aversjon

Relasjon

Instruksjon

Koalisjon

Konversasjon

Alliterasjon

Intuisjon

Kremasjon

Konklusjon

Renovasjon

Visjon

Renovasjon

Ambisjon

Subtraksjon

I denne hjelpeboksen finner du noen av løsningsordene til kryssordet!

Tema: norden

Berømte dansker

Mange dansker har slått seg opp og fram i verden. Her er noen av dem:

- **Hans Christian Andersen** (f. 1805, d. 1875), dikter fra Odense som ble verdensberømt for sine eventyr. Han skrev blant annet *Den lille havfruen*, *Keiserens nye klær* og *Den stygge andungen*.
- **Karen Blixen** (f. 1885, d. 1962), dansk forfatter som også skrev under pseudonymet Isak Dinesen. Forlovet seg med en baron, men valgte å gifte seg med baronens tvillingbror. Blixen drev en kaffefarm i Kenya fra 1914 til 1931; fra Afrika hentet hun mye av handlingen til sine fantastiske og fantasifulle bøker.
- **Tycho Brahe** (f. 1546, d. 1601), regnes som grunnleggeren av den moderne astronomi. Brahe observerte stjernehimmelen systematisk, natt etter natt.
- **Holger Danske**, dansk sagnhelt som etter gammel overtro skal vende tilbake for å beskytte Danmark i nødens stund; dansk kongesønn og ærverdig ridder, oppdratt av den franske kong Karl den store.
- **Viggo Mortensen** (f. 1958), dansk-amerikansk skuespiller som spilte rollen som Aragorn i filmene om Ringenes Herre.
- **Peter Schmeichel** (f. 1963), «The Great Dane», var målvakt for Manchester United fra 1991 til 1999, der han var med på å vinne fem ligatitler og én mesterligatittel.
- **Jørn Utzon** (f. 1918), verdenskjent arkitekt som blant annet har tegnet operahuset i Sydney, parlamentet i Kuwait og vanntårnet i Svaneke.

Sitater fra læreplanene i Norge og Danmark:

«Undervisningen skal give eleverne adgang til det nordiske sprog- og kulturfællesskab (...) Eleverne skal forstå norsk og svensk i store træk (...) og kunne læse norske og svenske tekster» (fra *Fælles mål*)

«Elevene skal kunne lese og gjengi innholdet i et utvalg tekster på svensk og dansk» (fra Kunnskapsløftet)

Humoristisk roman fra Erlend Loe:

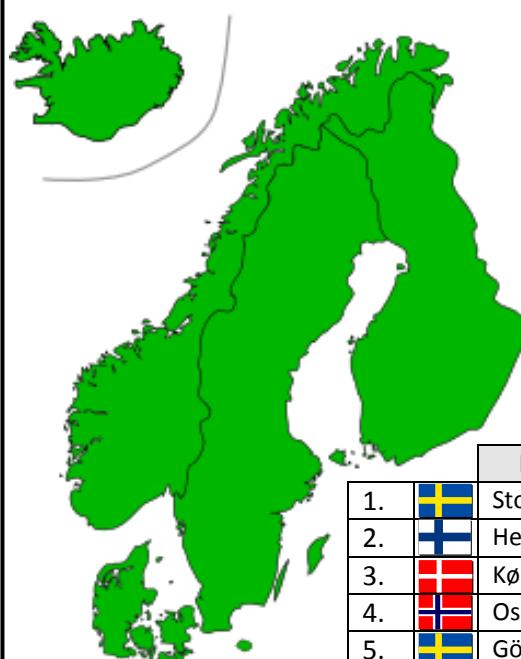
Fakta om Finland

Hovedpersonen i Erlend Loes roman fra 2001 bestemmer seg for å lage en turistbrosjyre som kan lokke én million nordmenn til å feriere i Finland.

Hovedpersonen vet fra før av null og niks om Finland, men har stor tro på at han kan trenge inn i Finland og finlandernes vesen ved å lese gamle artikler fra National Geographic og Politikens reisehåndbok. I tillegg sper hovedpersonen på med sine egne tanker om nabolandet

i øst. Leserne oppdager fort at flere av disse tankene er preget av fordommer.

PS: Høsten 2008 kom Erlend Loe ut med boka *Kurtby*, der hovedpersonen Kurt sovner ved rattet på vei mot Mumiedalen. I boka skriver Loe om kristendommens sterke stilling i en svensk bygd.

Foreningen Norden

Ønsker skolen en vennskapsklasse i et annet nordisk land? Hva med å dra på sommerleir til Danmark eller Sverige? Foreningen Norden kan også hjelpe deg med sommerjobb!

Bynavn	Innbyggertall
1.	Stockholm 783 000
2.	Helsingfors 565 000
3.	København 504 000
4.	Oslo 549 000
5.	Göteborg 490 000
6.	Århus 297 000
7.	Malmö 277 000
8.	Bergen 245 000
9.	Espoo 235 000
10.	Tampere 206 000

Spennende ungdomsbok av Janne Teller:

Hvis der var krig i Norden

Hvor ville du gjøre av deg hvis det var krig i Norden?
Den danske forfatteren Jane Teller stiller spørsmålet i en roman fra 2002.

Teller tegner et dystert bilde av Danmark en gang i framtidens. København er blitt til en ruinby, og vinteren er på vei. I noen av husene ved Rådhusplassen finnes det Snikskyttere. For danskene er det vanskelig å vite hvem som er venn og fiende, for både svensker og nordmenn

ser ut som dansker – og mange mange av dem snakker dansk flytende. Forfatteren viser hvordan trekk i vår egen samtid kan komme til å utvikle seg til noe veldig negativt. Målet forfatteren er likevel ikke å skremme leserne, men å få nordboere til å forstå hva det vil si å flykte fra sitt eget land.

Finanskrisen på Island, bønn om norsk hjelp

Den internasjonale finanskrisen har slått til i Island med full styrke. De største bankene er slått konkurs og valutaen er i fritt fall. Polske bygningsarbeidere forlater nå landet i stor stil, og de husene som de var i ferd med å bygge, blir foreløpig stående halvferdige. I en meningsmåling oppgir nå hver tredje islending at de kan tenke seg å flytte fra sagaøya. Mange islendinger setter nå sin lit til at Norge med sine oljemilliarder vil komme sine fjerne slektinger til unnsetning, men også russerne kan være interessert i å hjelpe.

Norsk-svensk søknad om fotball-EM i 2016

Kulturminister Trond Giske åpner for at Norge kan komme til å söke UEFA om å få arrangere fotball-EM for herrer i 2016. Norske arrangørbyer kan bli Oslo, Bergen og Stavanger. Det er også mulig at kamper blir spilt i Bodø, som et plaster på såret til landsdelen som mistet mulighetene til å arrangere vinter-OL i 2018. Hvis europamesterskapet kommer til Norge, er det sannsynlig at staten må stille en garanti på tolv milliarder kroner. Det er foreløpig usikkert om kostnadene knyttet til nye stadioner vil medføre færre penger til breddeidretten.

Berømte svensker

Sverige har fostret en rekke store menn og kvinner. Her er noen av dem:

- **Björn Borg** (f. 1956), tennisspiller med fem seirer på rad i Wimbledon-tureringen. Nå også et varemerke for briller, underklær og parfyme.
- **Greta Garbo** (f. 1905, d. 1990), av det amerikanske filminstituttet ranket som den femte beste skuespiller gjennom tidene. Gav seg på topp.
- **Dag Hammarskjöld** (f. 1905, d. 1961), FNs andre generalsekretær og sentral i fredsarbeidet etter den andre verdenskrig. Omkom i mystisk flystyrt ved grensen mellom Zambia og Kongo.
- **Ingvar Kamprad** (f. 1926), grunnlegger av møbelkjeden IKEA, oppvokst på gården Elmtaryd i Agunnaryds socken. Han er Europas rikeste mann.
- **Anna Lindh** (f. 1957, d. 2003), den første utenriksministeren i Sverige som ble drept på post. Sosialdemokrat, EU-venn og motstander av USAs krig i Irak.
- **Astrid Lindgren** (f. 1907, d. 2002), verdenskjent forfatter og "mor" til figurer som Emili Lønneberget, Karlsson på taket og Pippi Langstrømpe.
- **Daniel Nannskog** (f. 1974), to ganger toppskårer i norsk eliteserie; i 2008 ble han seriemester med Stabæk.
- **Olof Palme** (f. 1927, d. 1986), svensk statsminister som var elsket og hatet for sin kamp mot urettferdighet og for sine mange friske utspill. Drept på gata i Stockholm av ukjent gjer-ningsmann.
- **August Strindberg** (f. 1849, d. 1912), regnes som Sveriges mest betydningsfulle forfatter. Venn av Edvard Munch, kritisk til Henrik Ibsen.

Sakprosaoppgaver – bokmål

NB: Du skal bare velge én av oppgavene!

Dropp klassesetur til Stockholm!

Sønnen min skal til Stockholm på klassesetur – det ønsker i alle fall lærerne at han skal. Selv setter jeg foten ned for en slik tur, for jeg har verken sans for reisemålet eller for klassesituren i seg selv.

Det er enkelt å argumentere mot klassesurer for ungdomsskoleelever: For det første skal skolen være gratis, men slike turer koster mye penger. For det andre har elevene ikke gjort seg fortjent til noen tur. Tvert imot, flere av elevene har vist laber innsats og pådratt seg nedsatt karakter i orden og oppførsel. For det tredje går elevene glipp av verdifull undervisning på skolen hvis de reiser på tur. For det fjerde hender det at klassesurer går skeis, at det oppstår uhell, ulykker og uvennskap. Slikt er det vanskelig å ordne opp i når en er langt fra hjemstedet.

Uansett er det en dårlig idé å reise til Stockholm på klassesetur. Norske elever har verken glede eller nytte av å lære om Sverige, det hadde vært langt bedre med en billigtur til en nabokommune. Det ungdomsskolelever kan ha nytte av, er en tur til en øde hytte der det er lite å ta seg til, og der det er liten fare for at elevene kan bli innblandet i konflikter eller kriminalitet. Når en klasse drar på tur, er det ikke noe viktig å reise langt – det viktigste er at ungdommene får være sammen.

Karl Ove Mo-Jensen (far til tre)

Næravisa, 11. november 2008

Oppgave 1

Svar på leserinnlegget fra «Bekymret far (38)». Sørg for at du begrunner synspunktene dine godt. Lag tittelen selv.

Oppgave 2

Læreplanen for ungdomsskolen (Kunnskapsløftet) sier at tiendeklassinger skal kunne «forstå svensk og dansk dagligtale» og kunne «lese og gjengi innholdet i et utvalg tekster på svensk og dansk».

Hva synes du selv om disse kravene? Hvorfor er det viktig at nordmenn kan forstå svensk og dansk? Holder det ikke at vi alle sammen forstår engelsk? Skriv en artikkel der du tar opp disse spørsmålene.

Oppgave 3

«Norge må redde Island,» skrev økonomiprofessor Øystein Noreng i Dagsavisen den 20. oktober 2008. Skriv en artikkel der du forklarer hva du selv mener om denne påstanden.

Oppgave 4

Norge og Sverige vurderer å sende en søknad sammen om å få arrangere fotball-EM i 2016. Skriv en artikkel der du kommenterer ønsket om et slikt arrangement.

Oppgave 5

Hva kan vi lære av svensker, dansker, islandinger og finnlendere? Hvilke berømte skikkelse fra nabolandene våre kan tjene som gode forbilder for oss nordmenn? Skriv et kåseri med tittelen «Gode, nordiske forbilder».

Lykke til!!!

Skjønnlitterære oppgåver – nynorsk

NB: Du skal berre velje ei av oppgåvene!

Oppgåve 1

Året er 2045, og det er krig i Norden. Skriv ei forteljing om nordiske flyktingar som er lite velkomne dit dei kjem. Lag tittelen sjølv.

Oppgåve 2

Skriv ei forteljing om ein ungdomsskulelev som har fått i oppgåve å halde eit foredrag om Norden. Legg vekt på å få fram kva eleven tenker og føler. Kall forteljinga for «Foredraget».

Oppgåve 3

Skriv ei forteljing om to personer som held til på kvar sin stad i Norden:

- Dei to personane skal kjenne kvarandre godt, men bur i ein periode langt frå kvarandre.
- Dei to sender epostmeldingar til kvarandre for å halde kontakten.
- I løpet av perioden som du fortel om, skjer det noko uventa med ein av personane.

Forteljinga di skal innehalde minst ei epostmelding. Lag sjølv tittelen på forteljinga.

Oppgåve 4

Skriv ei forteljing der du flettar inn dette sitatet av den svenska forfattaren Barbro Lundgren:

«Det känns så sorgligt inuti mej, jag vet inte varför, men det är som jag inte vill skratta mera.»

Lag tittelen sjølv.

Oppgåve 5

Skriv ei forteljing som har ein av desse titlane: «Brannen», «Knokkelmannen» eller «Tordenkalven».

Lykke til!

SITATER FRA DANSK LITTERATUR

Nedenfor ser du smakebiter fra bøker skrevet av danske (og dansk-norske) forfattere. Klarer du å koble sammen riktig tittel med riktig utdrag? Fyll ut tabellen nedenfor!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

1. <i>Erasmus Montanus</i> av Ludvig Holberg	A. «Og med hovedet ned i det hvide tæppe græd hun så bitterligt -- over den ungdom, der var forbi.»
2. <i>Svantes lykkelige dag</i> av Benny Andersen	B. «Det var saa grueligt koldt; det sneede og det begyndte at blive mørk Aften; det var ogsaa den sidste Aften i Aaret, Nytaarsaften. I denne Kulde og i dette Mørke gik paa Gaden en lille, fattig Pige med bart Hoved og nøgne Fødder.»
3. <i>Kong Lindorm</i> – det mest kjente folkeeventyret fra Danmark	C. «"Ja vist, ja vist," sagde han, "stol nu på mig, min elskede lille ven, ingenting i verden skal skille oss to ad. Hør kun, der kommer de andre, - vi skal få en sådan nat sammen at du skal huske den, når du er en gammel bedstefader." Pludselig knugede han drængen tæt ind til sig, som en bjørn, der bærer et lam bort, og kyssede ham midt på munden. Den avskyelige fornæmmelse af mandlig lægemvarme, og den vældige krops vægt, gjorde den magre dreng vild af skræk og modbydelighed.»
4. <i>Forrådt</i> av Amalie Skram	D. «"Du har altså vidst det!" Ory strakte halsen fremover. "Vidst det, og ikke sagt et muk om nogen ting til mig. Åh Mamma, Mamma, hvor kunde du være således!" Ory kastede sig ned på en stol og vred sig som i pine. "Hvorfor skulle jeg besudle din fantasi, før det var nødvendigt?"»
5. <i>Gravskrift</i> av Johan Herman Wessel	E. «Hold din mund, <i>audacissime juvenis</i> , hvorfor skulle jeg gøre mig umage at forklare min mening for grove og gemene folk, som ikke engang ved hvad <i>universalia, entia rationes</i> og <i>formæ substantiales</i> er, langt mindre andet? Det er jo <i>absurdissimum</i> at ville tale for den blinde om farverne.»
6. <i>Den lille Pige med Svovlstikkerne</i> av H.C. Andersen	F. «Du skal ikke tro, du er noget. Du skal ikke tro, at du er lige så meget som os. Du skal ikke tro at du er klogere enn os. Du skal ikke bilde dig ind, at du er bedre enn os. Du skal ikke tro, at du ved mere enn os»
7. <i>Op, al den ting, som Gud har gjort</i> av Hans Adolph Brorson	G. «Han aad og drak, var aldrig glad / Hans Støvlehæle gik han skæve. / Han ingen Ting bestille gad. / Til sidst han gad ej heller leve.»
8. <i>Skibsdrengens fortælling</i> av Karen Blixen	H. «Får jeg stunder til at æde eller drikke? Nu har jeg to brev at skrive. At skrive et brev holdes kun for en bagatel, men af dem der ikke har forsøgt hvad det er; thi her skal på en gang tænkes på postpapir, pen, blæk, lys, signet, så at en kan blive gal i hovedet, når man tænker derpå.»
9. <i>Den siste balkjole</i> av Herman Bang	I. «Hvad skal jeg sige, når jeg op / til Gud i ånden farer, / og ser den store kæmpetropp / af blide engleskarer!»
10. <i>Janteloven</i> av Aksel Sandemose	J. «Se, hvilken morgenstund. / Solen er rød og rund. / Nina er gået i bad. / Og jeg spiser ostemad. / Livet er ikke det værste man har / og om lidt er kaffen klar.»
11. <i>Den stundesløse</i> av Ludvig Holberg	K. «Dronningen spidste den hvide rose. Den smagte så dejligt, at hun ikke kunne lade være med at også spise den røde. Hun tænkte ved sig selv, at hvis hun skulle få tvillinger, så var det ikke det værste.»

QUIZ OM DANSK SPRÅK OG KULTUR

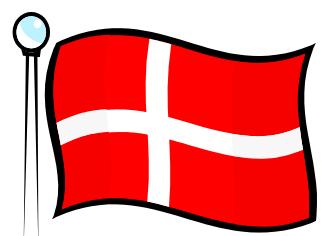
1. Hvor mye er femoghalvfjers?
2. Hva kalles en person som er fra Jylland?
3. Hvilket hav kaller danskene for Vesterhavet?
4. Hva betyr det danske ordet «landshold» på norsk?
5. I hvilket århundre levde H.C. Andersen?
6. H.C. Andersen skrev et eventyr om en prinsesse som kom til et slott i et forferdelig uvær. Der møtte hun en prins som satte henne på en prøve. Hva heter eventyret?
7. I hvilket H.C. Andersen-eventyr møter vi både et troll, to gategutter, en vannrotte og en fisk?
8. I hvilket H.C. Andersen-eventyr møter vi en ung jente som fantaserer om at hun ser mormoren sin?

9. Hva kalles mannen som Ludvig Holberg lar våkne i baronens seng?
10. Hva heter mannen som påstår at Mor Nille er en sten?
11. Hvilket annet navn hadde denne mannen?
12. Hva heter mannen som Ludvig Holberg sendte ned i en underjordisk hule i Bergen?
13. Den danske tegneserieskaperen Peter Madsen har gitt ut en rekke seriealbum der de norrøne gudene opptrer. Hva heter serien?
14. Hva betyr det danske ordet «kartofler» på norsk?

15. «Vi er røde, vi er hvide.» Slik lyder første del av refrengen i den mest kjente av Danmarks fotballsanger. Hvordan går resten av refrengen?

16. Hva kalles en person som er overdrevet begeistret for alt dansk? (Hint: Ikke «narkoman», men ...)
17. I hvilket Shakespeare-stykke er handlingen lagt til Danmark?
18. Hva het den danske forfatteren som skrev «Gummi-Tarzan» og «Otto er et neshorn»?
19. Hva betyr det danske ordet «grine» på norsk?
20. Norske nettadresser avsluttes med bokstavene «no». Hvilke to bokstaver finner vi på slutten av danske nettadresser?
21. Danmarks flagg skal ha fallt ned fra himmelen da den danske hæren kjempet i Estland i år 1219. Hva kalles Danmarks flagg i dag?
22. Hva het den danske kongen som bluetooth-teknologien er oppkalt etter?
23. Hva heter Donald Duck på dansk?
24. Hva heter loven som blant annet inneholder sier at «du skal ikke tro du er noe», «du skal ikke tro du er klokere enn oss» og «du skal ikke tro at du duger til noe»?
25. Hva betyr det danske ordet «myldretid» på norsk?

Danske filmperler

Norsk lærere kan med god samvittighet vise noen danske filmer i norsk timene: Elevene får lytte til noe som minner om dansk daglig tale, samtidig som elevene lærer om filmfortellinger. I dette nummeret av Norsknytt bringer vi omtale av fem filmer som egner seg godt for visning på ungdomstrinnet.

Danskene har i en årrekke produsert spillefilmer av høy kvalitet, men det har lenge vært vanskelig å ordne med rettigheter for å kunne vise danske filmer i skolesammenheng. Nå har Kommunenes Sentralforbund (KS) kommet oss lærere til unnsætning: På vårparten gjorde KS det helt klart at lærere kan vise spillefilmer for elevene sine, både norske og utenlandske, uten å betale vederlag verken hit eller dit. Med støtte fra Kultur- og kirkedepartementet har KS noe overraskende slått fast at elevene til en lærer hører til denne lærerens «private krets» - for det «foreligger en nærliggende relasjon» mellom elever og lærere. Rulleteksten om at «offentlig fremføring» på skoler er forbudt, gjelder for visninger for større

grupper enn den ordinære klassen, for eksempel en filmkveld for alle elevene på trinnet eller på skolen.

Stengsler og åpninger

I Danmark finnes det ingen tradisjon for å spre gode kortfilmer på DVD, slik vi har i Norge. Bare danske skoler kan få passord til nettstedene der de fleste kortfilmene ligger lagret. Langt lettere er det å få tak i danske spillefilmer. Nordmenn kan for eksempel handle i en nettbutikk som www.cdon.com

I Norge er skolefilmutvalget ved Det Norske Filminstitutt lagt ned, men danskene yter fortsatt full service til skolene. På adressen www.dfi.dk kan en finne fram til svært gode filmstudieark, også for de ferskeste filmene.

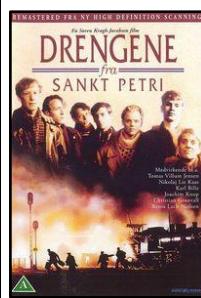
GODE FILMER MED HANDLING FRA DEN ANDRE VERDENSKRIGEN

Flammen & Citronen

Regissør: Ole Christian Madsen
Produksjonsår: 2007
Spilletid: 133 minutter
Aldersgrense: 15 år
Sjanger: Drama, thriller
Pris på www.cdon.com: 219,- NKR

Filmen bygger på en sann historie om to danske motstandsfolk under den tyske besettelsen, Flammen og Citronen. De to stod bak en rekke sabotasjeaksjoner og likvideringer. Filmen reiser viktige spørsmål om hvor langt motstandsbevegelsen hadde rett til å gå i det godes tjeneste. Ble for mange tatt livet av på sviktende grunnlag? Kunne en forsvere attentater der både barn og kvinner omkom? Til filmen er det bygd opp et godt nettsted med interaktivt undervisningsmateriale for skoleungdom. Her kan elevene se filmklipp og intervjuer, spille enkle spill og slå opp i leksikon.

Drengene fra Sankt Petri

Regissør: Søren Kragh-Jacobsen
Produksjonsår: 1991
Spilletid: 106 minutter
Aldersgrense: Tillatt for alle
Sjanger: Drama, familie
Pris på www.cdon.com: 59,- NKR

En guttegjeng liker dårlig at tyskerne har tatt over Danmark og finner på små og store sprell til irritasjon for okkupasjonsmakten. Etter hvert blir gjengen mer og mer profesjonell – og setter seg dristigere og dristigere mål. Guttene blir til slutt avslørt og ender i fangenskap. Filmens hovedpersoner er ungdommer, og filmen passer bra for yngre aldersgrupper: Seerne får servert skildringer av konflikter i hjemmet, forelskelser og situasjoner på skolen. I en samtale om filmen kan det være naturlig å komme inn på en rekke undertemaer, for eksempel kameratskap, mot og sjalusi.

GODE FILMER MED HANDLING FRA DEN ANDRE VERDENSKRIG

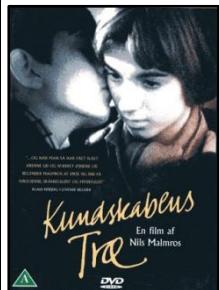
FINE OPPVEKSTS KILDRINGER KNYTTET TIL SKOLEHVERDAGEN

Drømmen

Regissør: Søren Kragh-Jacobsen
Produksjonsår: 2006
Spilletid: 105 minutter
Aldersgrense: 11 år
Sjanger: Drama
Pris på www.cdon.com: 49,- NKR

Handlingen er lagt til slutten av 1960-tallet. Den tolv år gamle Frits drømmer om frihet og rettferdighet, men får en fiende i en streng og maktsyk skoleinspektør. Hovedtemaet er maktbruk i skolen, men filmen tar også opp temaer som pubertet, vennskap og pysiske lidelser.

Kundskabens træ

Regissør: Nils Malmros
Produksjonsår: 1981
Spilletid: 105 minutter
Aldersgrense: Tillatt for alle
Sjanger: Drama, familie
Pris på www.cdon.com: 59,- NKR

Filmen følger en skoleklasse gjennom ungdomsskolen og inneholder en rekke fine skildringer. Elevene ser ut til å være mer opptatt av vennskap enn kunnskap, og filmen egner seg godt til å diskutere skole før og nå. Utestenging og pubertet er viktige temaer i filmen.

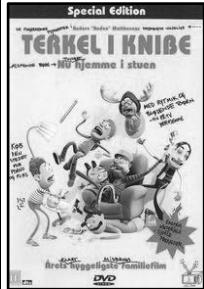
ENGASJERENDE FILMER OM SKOLEDISIPLIN

Det forsømte forår

Regissør: Peter Schröder
Produksjonsår: 1993
Spilletid: 89 minutter
Aldersgrense: 11 år
Sjanger: Drama, familie
Pris på www.cdon.com: 69,- NKR

Den ondskapefulle lektor Blomme tar alle midler i bruk for å holde orden på sine elever. Lektoren mobber de svake elevene og favoriserer de sterke og lydige, men én elev hevner seg. Den underholdende filmen bygger på Hans Scherfigs roman av samme navn.

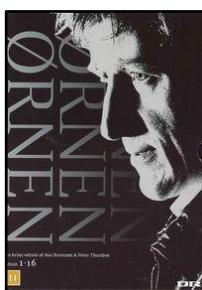

Terkel i knibe

Regissør: Stefan Fjeldmark
Produksjonsår: 2004
Spilletid: 77 minutter
Aldersgrense: 11 år
Sjanger: Animasjon, komedie
Pris på www.cdon.com: 59,- NKR

Filmen er fullstappet av frekkheter og kynisk humor. Terkel blir mobbet, men mobber også selv. Han blir oversett av foreldrene og føler seg med rette utsygg på skolen. Språket er kjapt og slangpreget, så det er nesten helt nødvendig å vise filmen i tekstet versjon.

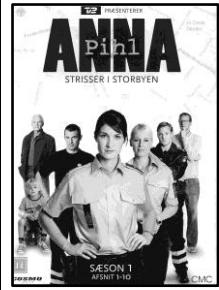
GODE KRIMINALSERIER FRA DANMARK

Ørnen

Regissør: Sven Clausen
Produksjonsår: 2004–2006
Spilletid: 60 minutter per episode
Aldersgrense: 11 år
Sjanger: Drama, kriminalserie
Prisen avhenger av antall episoder

Prisbelønt kriminalserie om den dansk-islandske etterforskeren Hallgrím Órn Hallgrímsson, som til stadighet blir trukket inn i internasjonal kriminalitet. Sterke skuespillerprestasjoner fra hele Norden.

Anna Pihl

Regissør: Carsten Myllerup
Produksjonsår: 2006
Spilletid: 40 minutter per episode
Aldersgrense: 11 år
Sjanger: Drama, kriminalserie
Prisen avhenger av antall episoder

Serie fra politilivet i København, med mange episoder som kan vises enkeltvis. Ikke minst interessant for å vise elevene hvordan moderne tv-serier bygges opp, med sterke typer og konflikter som utvikler seg over lang tid.

MULIGHETER FOR TVERRFAGLIGE OPPLEGG – SAMFUNNSFAG OG ELEVRÅD

DANSKE BILDESPRÅK 1

Klarer du å finne ut hvilke av de danske bildespråkene som betyr omtrent det samme? Skriv inn uttrykkene – på dansk – i tabellen nedenfor. Sett deretter strek under de ordene som staves annerledes på dansk enn på bokmål. Ser du noe mønster i hva som er likt og ulikt???

NB: Flere av uttrykkene er omtrent like vanlige (eller uvanlige!) på dansk som på norsk.

Bildespråk fra A-boksen	Betydning	Bildespråk fra B-boksen
	Overdrive bekymringene	
	For lenge, lenge siden	
	La være å gjøre noe	
	Se stygg ut	
	Nekte å være med på noe	
	Dø	
	Være helt uten spor	
	Være gravid	
	Si fram meningenene sine	
	Smiske	
	Være lykkelig	
	Være treig	

BOKS A

Bære et barn under sit hjerte • Tage billetten
Være langsom i avtrekkeren • Slikke én i røven
I tidernes morgen • Være på den grønne gren
Sidde med korslagte arme • Male fanden på veggen
Tage bladet fra munden • Sætte sig på bagbenene
Stå på bar bakke • Være grim som arvesynden

BOKS B

Gøre en myg til en elefant • Have bly i røven
Gå til sine fædre • Da ruder konge var knægt
Ligne et fugleskræmsel • Snakke frit fra leveren
Famle i mørke • Bekæmpe noget med næb og klør
Have det som blommen i et æg • Trille tommelfingre
Snakke én efter munden • Have brød i ovnen

DANSKE BILDESPRÅK 2

Klarer du å finne ut hvilke av de danske bildespråkene som betyr omtrent det samme? Skriv inn uttrykkene – på dansk – i tabellen nedenfor. Sett deretter strek under de ordene som staves annerledes på dansk enn på bokmål. Hva er ulikt? Lag tre regler som beskriver noen av forskjellene på dansk og bokmål. Følg gjerne denne oppskriften: «På dansk har de ofte X der vi på har Y på bokmål».

Bildespråk fra A-boksen	Betydning	Bildespråk fra B-boksen
	Miste besinnelsen	
	Lure noen	
	Vise bedre oppførsel	
	Stoppe opp i forhandlinger	
	Gjøre noe uopperrettelig	
	Påta seg mer enn man kan klare	
	Tie	
	Stå fram	
	Leve et isolert, beskyttet liv	
	Skjelle ut noen	
	Vite hva som skjer	
	Sørge for at noen får mindre makt	

BOKS A

Bryde alle broer bag sig • Holde tand for tunge
 Slå større brød op, end man kan bage • Fly i flint
 Gå helt i baglås • La piben få en anden lyd
 Leve i et elfenbenstårn • Stikke én blår i øjnene
 Have fingeren på pulsen • Læse én teksten
 Komme ud af busken • Vippe én av sadelen

BOKS B

Køre én ud på et sidespor • Fyre af en bredside
 Spænde buen for højt • Svæve i de højere luftlag
 Klappe i som en østers • Have antennerne ude
 Lægge kortene på bordet • Føre én bag lyset
 Brænde sine skibe • Komme ind i et dødvande
 Ta skeen i den anden hånd • Gå agurk

DANSKE BILDESPRÅK 3

Klarer du å finne ut hvilke av de danske bidespråkene som betyr omtrent det samme? Skriv inn uttrykkene – på dansk – i tabellen nedenfor. Sett deretter strek under de ordene som stavnes annerledes på dansk enn på bokmål. Hvor mange prosent av ordene skrives likt på dansk og bokmål?

NB: Flere av uttrykkene er omtrent like vanlige (eller uvanlige!) på dansk som på norsk.

Bidespråk fra A-boksen	Betydning	Bidespråk fra B-boksen
	Snakke usant	
	Lide nederlag	
	Stå igjen som den tapende part	
	Være forsiktig med noen	
	Glemme noe som er vondt	
	Ødelegge for andre	
	Ødelegge for seg selv på lang sikt	
	Være fra et utkantstrøk	
	Løpe	
	Være lykkelig	
	Overse et problem	
	Gjøre vondt verre	

BOKS A

Stå med skægget i postkassen • Gå ned med flaget
Ta på én med fløjlshandsker • Stikke hovedet i busken
Viske tavlen ren • Slagte gåsen som lægger guldæg
Stikke en kæp i hjulet • Det du siger er løgn og latin!
Have halm i træskoene • Være i den syvende himmel
Fare af sted med tungen ud af munden • Strø salt i såret

BOKS B

Stikke sit sverd i skeden • Behandle én som et råddent æg
Få en kold spand vand over hovedet • Det er løgn i din hals
Lade mos gro over noget • Kaste grus i maskineriet
Dreje kniven om • Save den gren over som man selv sidder på
Være kommet inn med firetoget • Svæve på en lyserød sky
Grike til harens gevær • Sætte kikkerten for det blinde øje

DANSKE BILDESPRÅK 4

Klarer du å finne ut hvilke av de danske bildespråkene som betyr omtrent det samme? Skriv inn uttrykkene – på dansk – i tabellen nedenfor. Sett deretter strek under de ordene som stavnes annerledes på dansk enn på bokmål. Hva er ulikt? Lag tre regler som beskriver noen av forskjellene på dansk og bokmål. Følg gjerne denne oppskriften: «På dansk har de ofte X der vi på har Y på bokmål».

Bildespråk fra A-boksen	Betydning	Bildespråk fra B-boksen
	Være innpåsliten	
	Være egoistisk	
	Overraske	
	Mene det som er populært å mene	
	Skille verdiløst fra verdifullt	
	Være fattig	
	Bli lurt	
	Gjøre seg klar for å jobbe	
	Ha flaks	
	Innse et nederlag	
	Prøve å gjøre to uforenlige ting	
	Skjule seg	

BOKS A

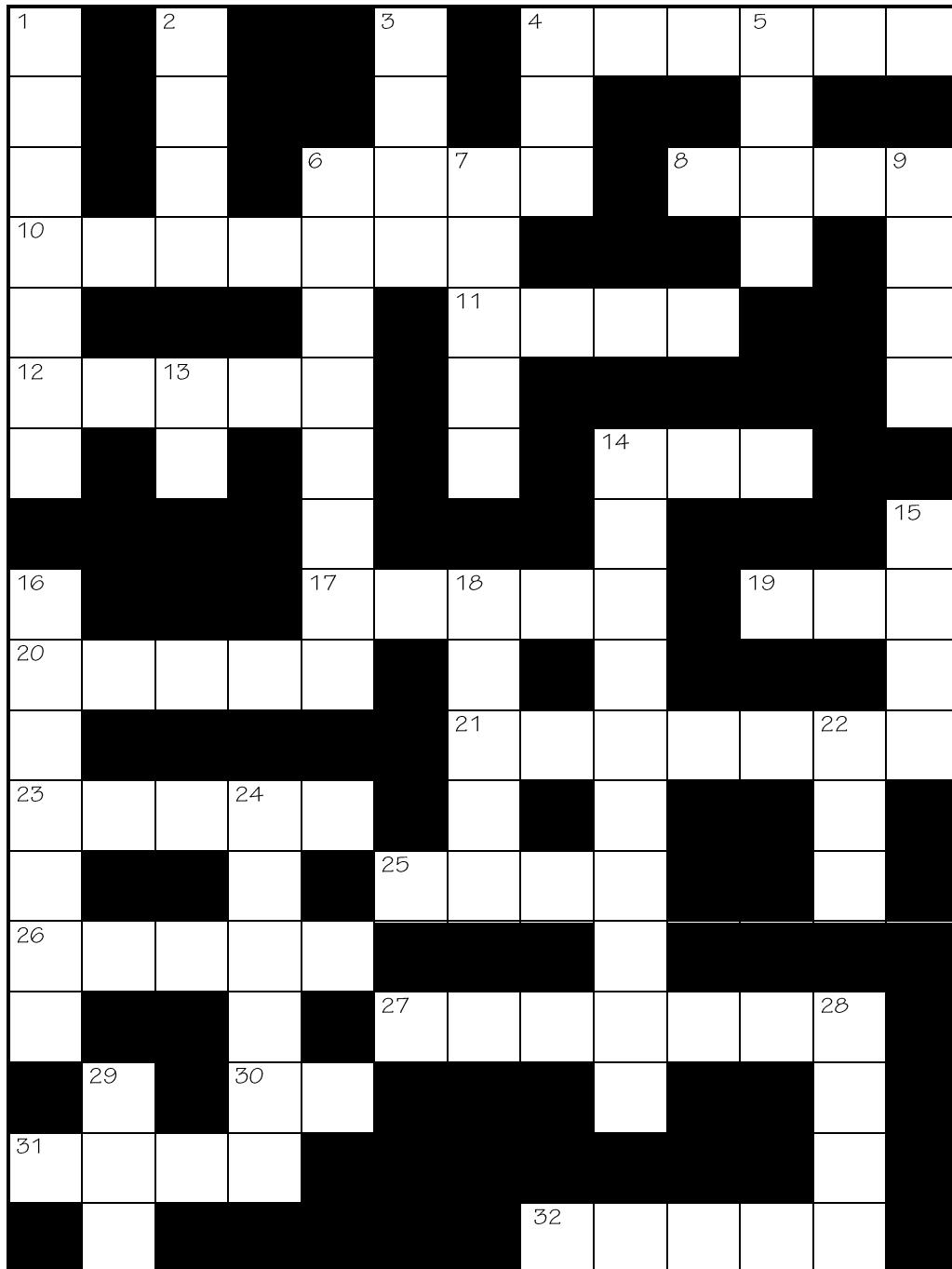
Mele sin egen kage • Suge sig fast som en igle
Trække en kanin op af hatten • Suge på labben
Skille klinten fra hveden • Sluge en bitter pille
Hoppe på limpinden • Være over alle bjerge
Spytte i næverne • Sætte sig mellem to stole
Vende kappen efter vinden • Skyde papegøjen

BOKS B

Hyppe sine egne kartofler • Leve under jorden
Tude med ulvene • Få den store gevinst i lotteriet
Skille fåren fra bukkene • Rende i røven på én
Bide i det sure æble • Ryste noget ut af ærmet
Både blæse og have mel i munden • Bide på krogen
Trekke i arbejdstøjet • Ikke have salt til et æg

DANSK-NORSK KRYSSORD

I dette kryssordet er stikkordene danske, mens løsningsordene er norske. For å gjøre oppgaven enklere, bringer vi til høyre noen setninger på dansk. Kanskje forstår du de danske ordene bedre når du ser dem i en kort tekst?

HJELPESETNINGER

- ♣ Præsident Bush måtte puste ud nogle gange, da en **lagkage** med 59 lys afsluttede frokosten med dronningen på Fredensborg Slot.
- ♣ Som aktiv vandt Sergey Bubka VM i **stangspring** seks gange, og han har fortsat verdensrekorden på 6,14 meter.
- ♣ Hvis dit højeste ønske er en **smuk** hud, går vejen ikke over kosmetiske produkter, siger hudekspert.
- ♣ I Københavns **myldretid** morgen og eftermiddag er det ikke kun biler og lastbiler, der holder i kø - på cykelstierne kæmper de mange cyklister også om pladsen.
- ♣ Tyrkiet er røget af det **landkort**, der er præget på de nye euro-**mønter**.
- ♣ Tænd ovnen, grib fat i **kagerullen**, find opskrifterne frem og hyg **jer** hele dagen med at bage.
- ♣ Underholdningsværdien er høj, men det er svært at hitte ud af, om man skal **grine** eller græde af Norges indsats.
- ♣ Sundhedsstyrelsen vil rykke vaccination af børn frem for at få endnu flere end i dag vaccineret mod mæslinger, **fåresyge** og røde hunde.
- ♣ Rengøringsbranchen er **beskidt**, siger Arbejdstsilsynet.
- ♣ De var begyndt at **drille** ham med, at han ikke kunne huske noget mer.

VANDRET

4. Tyrkiet
6. Brag
8. Drille
10. Kælder
11. Tusch
12. Skabt
14. Vakker
17. Fåresyge
19. Hvad

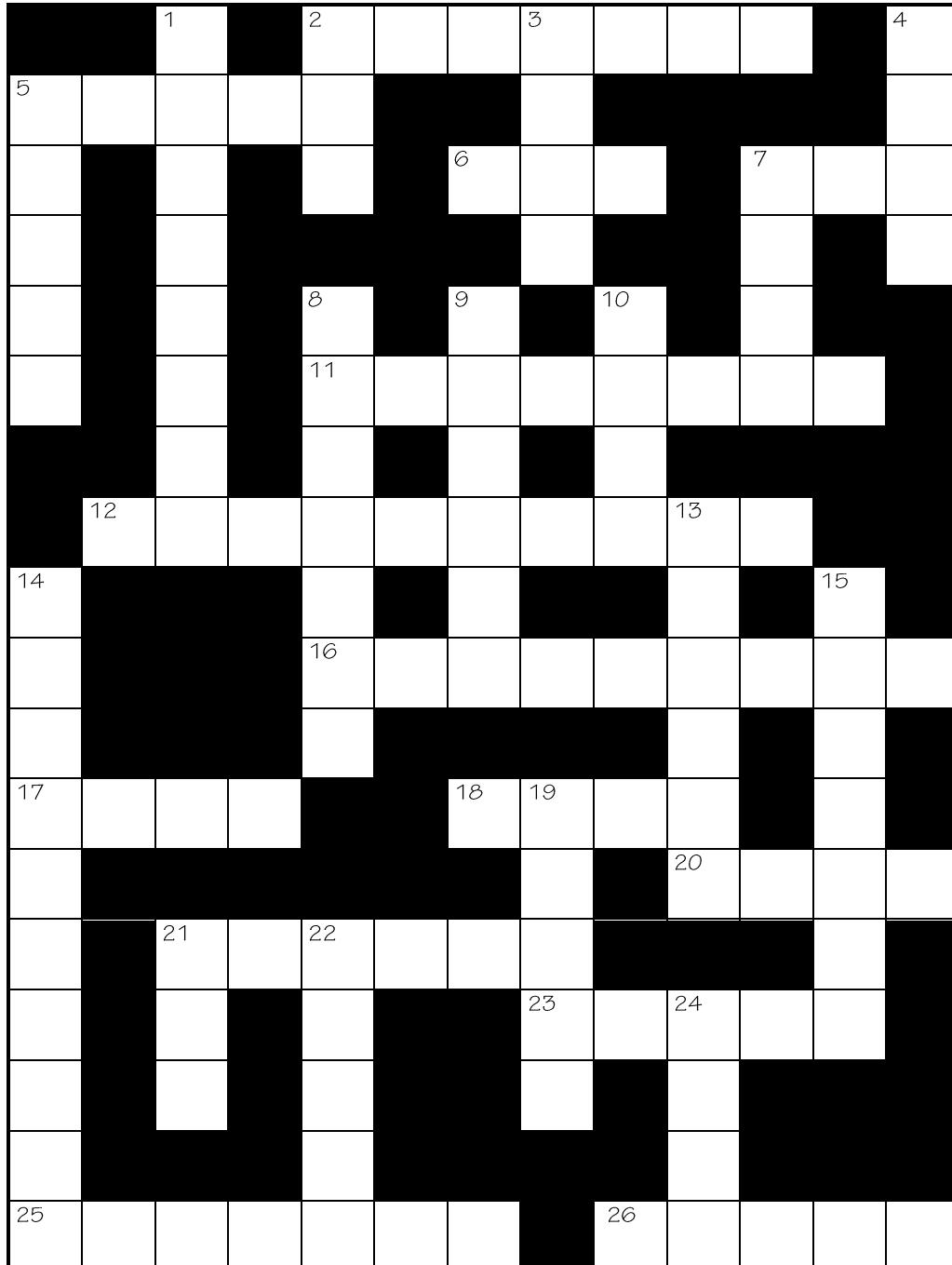
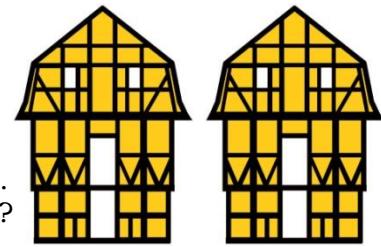
20. Køre
21. Myldretid
23. Sporvogn
25. Øger
26. Efter
27. Gennem
30. Grine
31. Bage
32. Koldt

LODDRET

1. Morgenmad
2. Sæbe
3. Jer
4. Tog
5. Landkort
6. Lagkage
7. Sjov
9. Endnu
13. Af
14. Stangspring
15. Hård
16. Beskidt
18. Sprog
22. Ind
24. Kagerulle
28. Mønt
29. Hold

DANSK-NORSK KRYSSORD

I dette kryssordet er stikkordene danske, mens løsningsordene er norske. For å gjøre oppgaven enklere, bringer vi til høyre noen setninger på dansk. Kanskje forstår du de danske ordene bedre når du ser dem i en kort tekst?

HJELPESETNINGER

- ♣ Priserne på **kartofler** er mere end fordoblet i store europæiske lande, hvilket blandt andet rammer producenter af chips.
- ♦ **Røveriet** skete omkring kl. 17.30 og politiet etterlyser vidner. De tre kørte fra stedet, muligvis i en større personbil eller en **kassevogn**.
- ♣ Politiet etterlyser en mand som var iført en rød, fleeceagtig trøje med **lynlås**.
- ♦ En **vandhane** med kogende vand er en af de nyeste ting inden for køkkendesign.
- ♣ Sidste år holdt far gennemsnit **orlov** i godt tre uger.
- ♣ Chelseas angriber Didier Drogba har skabt forbløffelse med sit ønske om at forlade klubben. Nu **fortryder** han sine udtalelser.
- ♣ Hjemmeholdet fik en mand vist ud for en **grim** tackling på Lionel Messi.
- ♣ Chauffør låste **teenager** inde i bus efter **skænderi**.

VANDRET

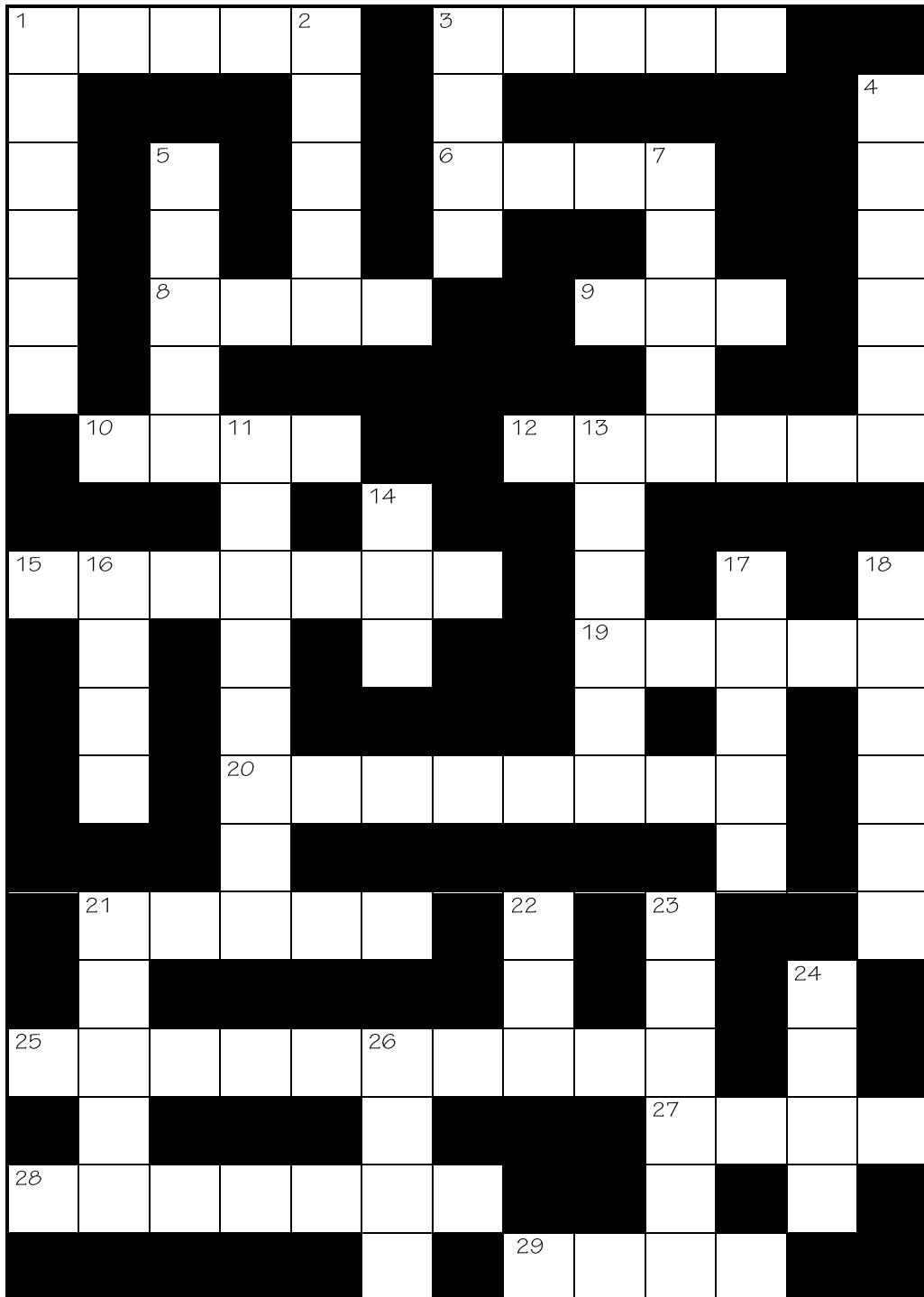
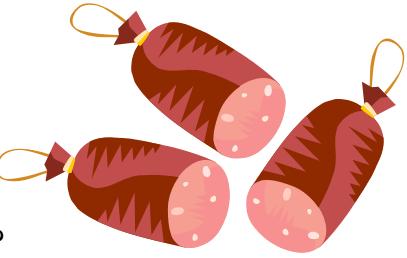
2. Kassevogn
5. Amt
6. Ind
7. Beder
11. Teenager
12. Østrigsk
16. Orlov
17. Nogle
18. Vandhane
20. Dreng
21. Efteråret
23. Efter
25. Skænderi
26. Flot

LODDRET

1. Lynlås
2. Vej
3. Endnu
4. Blot
5. Finde
7. Børn
8. Efterhånden
9. Fortryder
10. Larm
13. Sæson
14. Flæskesteg
15. Kartofler
19. Røveriet
21. Hvad
22. Grim
24. Tvivl

DANSK-NORSK KRYSSORD

I dette kryssordet er stikkordene danske, mens løsningsordene er norske. For å gjøre oppgaven enklere, bringer vi til høyre noen setninger på dansk. Kanskje forstår du de danske ordene bedre når du ser dem i en kort tekst?

HJELPESETNINGER

♣ I **kryds og bolle** er der to deltagere, der spiller med henholdsvis kryds og bolle. Hvis begge spillere spiller bedst muligt, vil spillet altid ende uafgjort, dvs. ingen af spillerne opnår tre på stribe.

♣ Hollændere vil spille fodbold i **nederdel**. De er komfortable og tilskuer-tillokkende.

♣ Når man går i **brusebad** stiller man sig ind under en bruser, som man forinden har indstillet på en passende temperatur, ved at regulere på termostaten.

♣ Hun er på **udkig** efter en attraktiv, og helst også smuk, yngre mand.

♣ Hver anden dansker passer på i det daglige, fordi de er **bange** for terror.

♣ Peter rødmede let og **tyssede** på hende, hvad var det dog hun snakkede om?

♣ I 1999 opdagede forskere en hidtil ukendt **svamp**, der giver padderne en dræbende infektion på overhuden

♣ Flere tusinde danske fugle dør hvert år af underernæring, fordi vi **fodrer** dem med **franskbrød**.

♣ Gerningsmanden beskrives som dansk, almindelig af bygning, ca. 175 cm høj, og med **overskæg**.

♣ Hvis du også bruger **underkop**, bordskåner eller brik under koppen er du et ordensmenneske, der ikke vil have kafferande på skrivebordet.

VANDRET

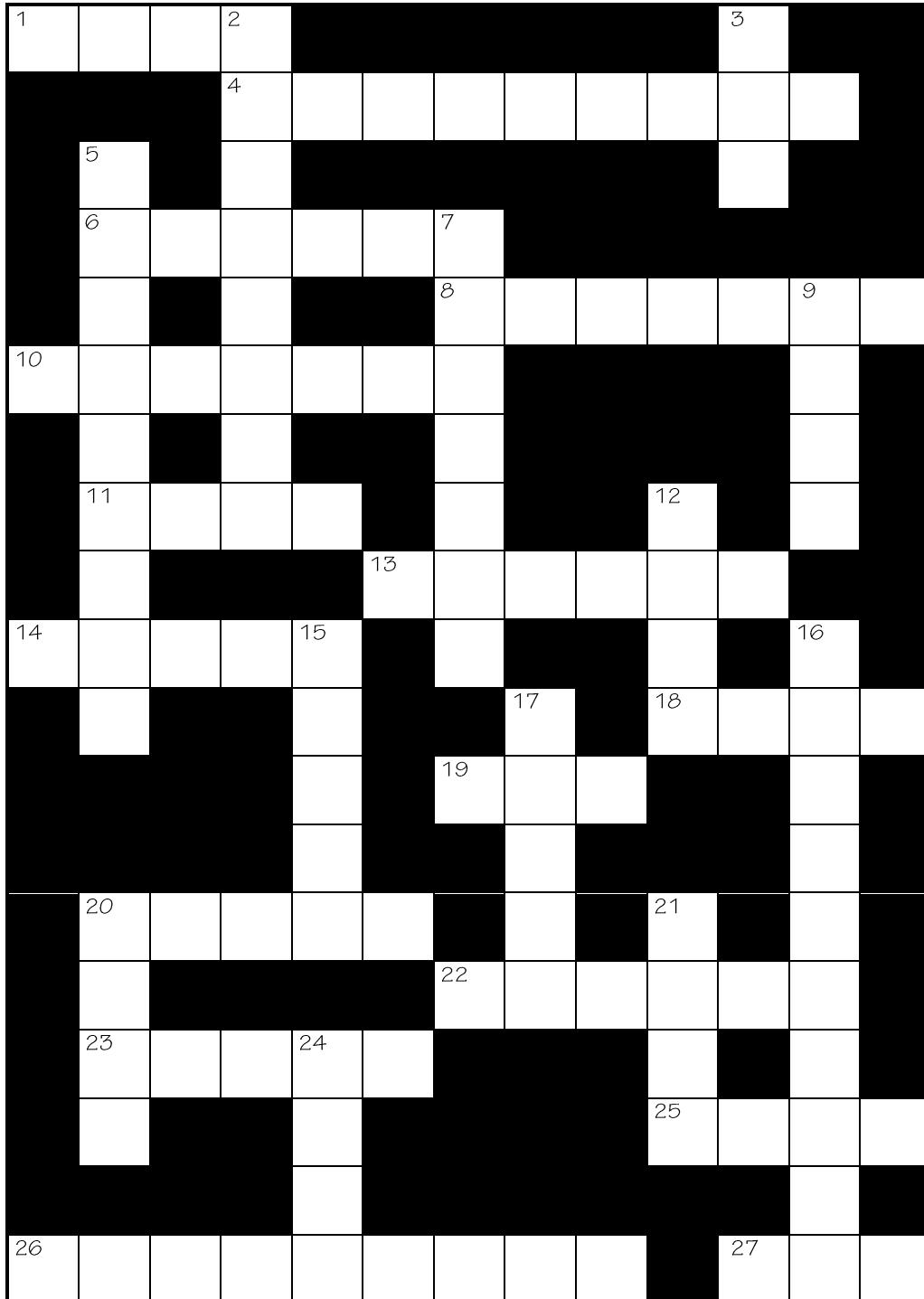
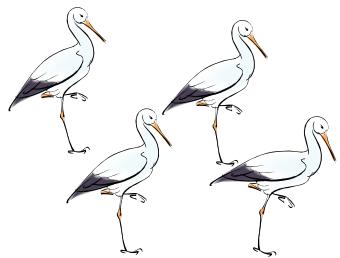
1. Grim
3. Dræbe
6. Underkop
8. Nogle
9. Ind
10. Bange
12. Nederdel
15. Pladsen
19. Koldt
20. Bagsædet
21. Fodrer
25. Kryds og bolle
27. Kugle
28. Bagefter
29. Overskæg

LODDRET

1. Skaber
2. Græde
3. Brusebad
4. Tyssede
5. Finde
7. Frokost
11. December
13. Kiggede
14. Vej
16. Franskbrød
17. Glat
18. Udkig
21. Flot
22. Hvad
23. Melis
24. Bold
26. Svamp

DANSK-NORSK KRYSSORD

I dette kryssordet er stikkordene danske, mens løsningsordene er norske. For å gjøre oppgaven enklere, bringer vi til høyre noen setninger på dansk. Kanskje forstår du de danske ordene bedre når du ser dem i en kort tekst?

HJELPESETNINGER

- ♣ Gennem ti år pakkede han **nøgle** bøger sirligt ind, lagde dem i sin **taske** og tog Kystbanen hjem.
- ♣ Mystisk pulver var **måske kartoffelmel**.
- ♣ Nu må jeg erkende, at den grimme **ælling** er blevet til en flot svane.
- ♣ Eleverne i folkeskolen skal lade blyanterne ligge i **pennalhuset** og sætte sig ved en computer i stedet for.
- ♣ Hvor stor er **blommen** i et æg?
- ♣ Bagefter kommer de hjemløse i hen til suppekøkkenet, der har **åbent** mellem 12 og 14.
- ♣ Det viste sig, at den nu otteårige pige havde samme **modermærker** som den forsvundne Denise Pipitone.
- ♣ Hvad kan man forlange af en mand over **firs**, der rejser sig op og beder om opmærksomhed **endnu** engang?
- ♣ Jeg er en **pige** på 15 år, der er på udkig efter fede **cowboybukser** både til hverdags- og bytursbrug.
- ♣ I en **lillebitte** landsby på Møn kan man opleve den flotte udstilling 'Den Skjulte Skat'.
- ♣ **Svamp** forekommer oftest på hud eller slimhinder, men de kan være svære at skelne fra andre sygdomme.
- ♣ I Danmark findes to arter af vildtvoksende **birk**.

VANDRET

1. Svamp
4. Cowboybukser
6. Øretæve
8. Ælling
10. Blommen
11. Kugle
13. Chauffør
14. Pige
18. Tvivl
19. Beder
20. Birk
22. Pennalhus
23. Åbent
25. Firs
26. Hver anden
27. Ind

LODDRET

2. Kartoffelmel
3. Vej
5. Modermærker
7. Måske
9. Forkert
12. Efterår
15. Efter
16. Lillebitte
17. Taske
20. Larm
21. Endnu
24. Nøgle

DANSK ORDBINGO

Er det lenge siden du har spilt bingo? Her får du en ny sjanse! Reglene er slik:

1. Ovenfor ser du et bingobrett med 25 blanke felt. Disse feltene skal du fylle ut med danske ord, som du finner nederst på denne siden. Du har ikke lov til å bruke det samme ordet flere ganger på det samme bingobrettet.
2. Læreren leser opp det norske ordet som betyr omrent det samme som det danske ordet. Når du hører et norsk ord, må du prøve å tenke deg frem til hva dette ordet heter på nynorsk.
3. Når du har funnet fram til det riktige danske ordet, blir neste oppgave å finne ut om dette ordet er skrevet ned på bingobrettet ditt. Hvis du finner det danske ordet, setter du et stort kryss over ordet. Krysset skal fylle hele ruten, men det skal fortsatt være mulig å lese ordet.
4. Etter hvert som du får flere og flere kryss på bingobrettet, stiger spenningen til uante høyder. Det er om å gjøre å få fem kryss på rad, enten vannrett, loddrett eller på skrått. Når du oppdager at du har fem på rad, roper du «BINGO».
5. Om du er den første som roper «BINGO», og du har krysset av på riktig måte, har du vunnet bingospillet. De andre spiller videre, for å finne ut hvem som kommer på andre plass og tredje plass, osv.
6. Andre bingo varianter finnes også. Det er mulig å kåre både loddrettvinnere, vannrettvinnere og fem-på-skrå-vinnere. NB: Husk på at det bare er lov å skrive med penn!

DANSKE ORD:

Birk	Dreng	I	Lynlås	Regnorm	Svært
Bolle	Erhvervsliv	Kagerulle	Modermærker	Sjov	Taske
Brusebad	Firs	Kassevogn	Måske	Skraldehand	Tres
Chips	Forkert	Kun	Nederdel	Skænderi	Tændstikker
Clips	Franskbrød	Lagkage	Overskæg	Sprog	Underkop
Cowboybukser	Grim	Larm	Pige	Stangspring	Ælling

Typografiske uttrykk – side 7

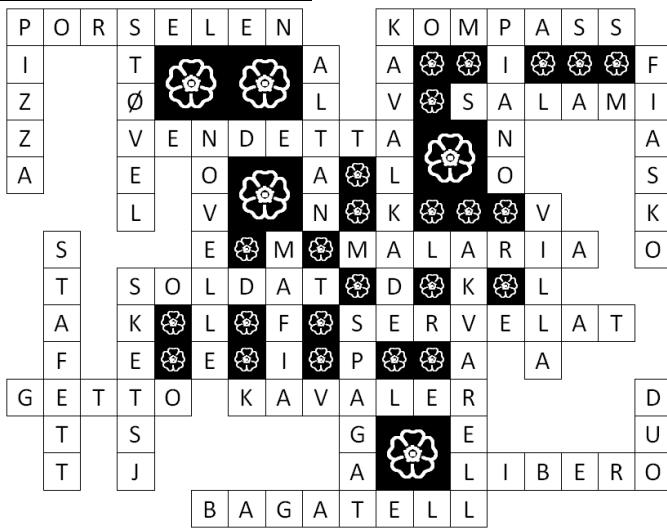
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
F	C	B	D	L	G	M	J	H	K	E	A	I

Uheldige formuleringer – side 8

Kommentarer til de ulike setningene:

1. «Vi» kastet ut snøret, ikke fiskestengene.
2. Skribenten har blandet sammen hilsener med tidsuttrykk.
3. Hvis «de» satt, så stod de ikke.
4. Gjenglederen hadde ikke en knyttneve i hånda.
5. «Vi» har allerede funnet Gjermund, så de trenger ikke lete.
6. Hvem er de, politiet eller råkjørerne?
7. Finnes boller med brus? (Brudd på symmetriregelen)
8. Kan man se på solnedgangen i flere timer?
9. Uheldig med «feiret». Er «markerte» bedre?
10. Er det kriminaliteten eller statistikken som skal reduseres?
11. Kastet han lua først oppover, så nedover?
12. Litt smør på flesk. Grusveier er per definisjon uasfalterte.
13. Sommerjobben var dårlig betalt. Lønnen var lav.
14. Når en drar for gardinene, blir det vanskelig å se ut.
15. Feilstaving. Det er snakk om en kjedekollisjon.
16. Treneren hadde siklet etter spilleren, ikke på.
17. De kjøper ikke klær for jobben, men for pengene.
18. Brukte de fyrstikkene som ved? Det blir et lite bål ...
19. Ramlet hodet ned på asfalten?
20. Man sparker ikke slag.

Italia-kryssord – side 9

Dobel betydning 1– side 11

1. ballen
2. tåkeheimen
3. merkelapp
4. kaliber
5. blautfisk
6. blomstringstid
7. beltestedet
8. gufs
9. oppvask
10. sjakk
11. fyrverkeri
12. mikrofonstativ

Dobel betydning 2– side 12

1. rugekasse
2. hodepine
3. joker
4. ørkenvandring
5. nåløye
6. grunnstein
7. glansbilde
8. bikkjeslagsmålet
9. Stalltipset
10. hyrdestunden
11. felttog
12. bakkekontakt

Dobel betydning 3– side 13

1. luppen	7. Etterveksten
2. stjerneskudd	8. vingene
3. visir	9. melkeku
4. barnesykdommer	10. lapskaus
5. parademarsj	11. skremmeskudd
6. oppgulp	12. munn-til-munn-metode

Kryssord med endestavelsen -sjon 1 – side 14

Kryssord med endestavelsen -sjon 2 – side 15

Sitater fra dansk litteratur – side 20

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
E	J	K	D	G	B	I	C	A	F	H

Quiz om dansk språk og litteratur – side 21

- 1) 75. 2) En jyde. 3) Nordsjøen. 4) Landslag, 5) Han levde på 1800-tallet (det 19. århundre). 6) Prinsessen på erten. 7) Den standhaftige tinnsoldat. 8) Piken med fyrstikkene. 9) Jeppe på berget. 10) Erasmus Montanus (Rasmus Berg). 11) Rasmus Berg (Erasmus Montanus). 12) Nils Klim. 13) Valhall. 14) Poteter. 15) «Vi står sammen, side om side». 16) Danoman. 17) Hamlet. 18) Ole Lund Kirkegaard. 19) Le, smile. 20) dk. 21) Dannebrog. 22) Harald Blåtann. 23) Anders And. 24) Janteloven. 25) Rushtid

Danske bidespråk 1 – side 24

- Overdrive bekymringene:** Male fanden på veggen + Gøre en myg til en elefant
For lenge, lenge siden: I tidernes morgen + Da ruder konge var knægt
La være å gjøre noe: Sidde med korsslakte arme + Trille tommelfingre
Se stygg ut: Være grim som arvesynden + Ligne et fugleskræmself
Nekte å være med på noe: Sætte sig på bagbenene + Bekæmpe noget med næb og kløer
Dø: Tage billetten + Gå til sine fædre
Være helt uten spor: Stå på bar bakke + Famle i mørke
Være gravid: Bære et barn under sit hjerte: Have brød i ovnen
Si fram meningene sine: Tage bladet fra munden + Snakke frit fra leveren
Smiske: Slikke én i røven + Snakke én efter munden
Være lykkelig: Være på den grønne gren + Have det som blommen i et æg
Være treig: Være langsom i avtrekkeren + Have bly i røven

Danske bidespråk 2 – side 25

- ut, troika, tundra.
Miste besinnelsen: Fly i flint + Gå agurk
Lure noen: Stikke én blår i øjnene + Føre én bag lyset
Vise bedre oppførelse: La piben få en anden lyd + Ta skeen i den anden hånd
Stoppe opp i forhandlinger: Gå helt i baglås + Komme ind i et dødsvande
Gjøre noe upperettelig: Bryde alle broer bag sig + Brænde sine skibe
Påta seg mer enn man kan klare: Slå større brød op, end man kan bage + Spænde buen for højt
Tie: Holde tand for tunge + Klappe i som en østers
Stå fram: Komme ud af busken + Lægge kortene på bordet
Leve et isolert, beskyttet liv: Leve i et elfenbenstårn + Svæve i de højere luftlag
Skjelle ut noen: Læse én teksten + Fyre af en bredside

Vite hva som skjer: Have fingeren på pulsen + Have antennerne ude

Sørge for at noen får mindre makt: Vippe én av sadelen + Køre én ud på et sidespor

Danske bidespråk 3 – side 26

- Snakke usant:** Det du siger er løgn og latin! + Det er løgn i din hals.
Lide nederlag: Gå ned med flaget + Stikke sit sverd i skeden
Stå igjen som den tapende part: Stå med skægget i postkassen + Få en kold spand vand over hovedet
Være forsiktig med noen: Ta på én med fløjlshandsker + Behandle én som et råddent æg
Glemme noe som er vondt: Viske tavlen ren + Lade mos gro over noget
Ødelegge for andre: Stikke en kæp i hjulet + Kaste grus i maskineriet
Ødelegge for seg selv på lang sikt: Slagte gåsen som lægger guldæg + Save den gren over som man selv sidder på
Være fra et utkantstrøk: Have halm i træskoene + Være kommet inn med firetoget
Løpe: Fare af sted med tungen ud af munden + Gripe til harens gevær
Være lykkelig: Være i den syvende himmel + Svæve på en lyserød sky
Overse et problem: Stikke hovedet i busken + Sætte kikkerten for det blinde øje
Gjøre vondt verre: Strø salt i såret + Dreje kniven om

Danske bidespråk 4 – side 27

- Være innpåsliten:** Suge sig fast som en igle + Rende i røven på én
Være egoistisk: Mele sin egen kage + Hyppe sine egne kartofler
Overraske: Trække en kanin op af hatten + Ryste noget ut af ærmet
Mene det som er populært å mene: Vende kappen efter vinden + Tude med ulvene
Skille verdiløst fra verdifullt: Skille klinten fra hveden + Skille fåren fra bukkene
Være fattig: Suge på labben + Ikke have salt til et æg
Bli lurt: Hoppe på limpinden + Bide på krogen
Gjøre seg klar for å jobbe: Spytte i næverne + Trekke i arbejdstøjet
Ha flaks: Skyde papegøjen + Få den store gevinst i lotteriet
Innse et nederlag: Sluge en bitter pille + Bide i det sure æble
Prøve å gjøre to uforenlige ting: Sætte sig mellem to stole + Både blæse og have mel i munden
Skjule seg: Være over alle bjerge + Leve under jorden

Dansk-norsk kryssord 1 – side 28

I de dansk-norske kryssordene er det viktig at elevene bruker hjelpe-setningene i høyremargen. Ved å se de danske ordene i en sammenheng, bør det være mulig for elevene å gjette seg til ordenes betydning på norsk.

Dansk-norsk kryssord 3 – side 30

Dansk-norsk kryssord 2 – side 29

Dansk-norsk kryssord 4 – side 31

Returadresse:
Norsknytt
Postboks 303
7601 LEVANGER

Norsknytt

Norsknytt nummer 3-2008

- 3 Leder
- 4 Nasjonale prøver
- 5 Bokomtale: Lesedidaktikk
- 6 Skjønnskrift ut – layout inn?
- 7 Typografiske uttrykk
- 8 Uheldige formuleringer
- 9 Italia-kryssord
- 10 Nordisk forfatteratlas
- 11 Dobbel betydning
- 14 Kryssord – ord som slutter på -sjon
- 16 Temaark om Norden
- 18 Skjønnlitterære oppgaver – nynorsk
- 19 Sakprosaoppgaver – bokmål
- 20 Sitater fra dansk litteratur
- 21 Quiz om dansk språk og kultur
- 22 Danske filmperler
- 24 Danske bildespråk
- 28 Norsk-danske kryssord
- 32 Dansk ordbingo
- 33 Fasit